

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Annemari Takala & Marika Grönfors

ARVOJEN TOTEUTUMINEN LASTEN- SUOJELUN AVOTYÖSSÄ

Neljä astetta Oy:n arvot ja käytäntö

Sosiaali- ja terveysala
2013

TIIVISTELMÄ

Tekijät	Annemari Takala & Marika Grönfors
Opinnäytetyön nimi	Arvojen toteutuminen lastensuojelun avotyössä. Neljä astetta Oy:n arvot ja käytäntö.
Vuosi	2013
Kieli	suomi
Sivumäärä	68 + 6 liitettä
Ohjaaja	Ahti Nyman

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää toimiiko lastensuojelualan yritys Neljä astetta määrittelemiensä arvojen mukaan. Tutkimuksessa selvitettiin neljän vastaavan oheisvanhemmuusohjaajan tapoja toimia erilaisissa asiakastilanteissa. Oheisvanhemmuusohjaaja työskentelee lapsen, vanhemman, perheen ja verkoston kanssa. Työskentely on jaettu neljään asteeseen, jotka ottavat huomioon aikuisen ja lapsen yksilöllisen kyvyn kohdata muutos.

Opinnäytteen teoreettinen viitekehys muodostuu lastensuojelulakiin pohjautuvasta lastensuojelusta, arjen määrittelystä, arvoteoriasta sekä vanhemmuudesta. Tutkimus on kvalitatiivinen, eli laadullinen. Tutkimusmenetelmänä käytettiin dokumenttia Ikuisesti sinun. Dokumentista valittiin kolme episodtia ja niitä käytettiin aineistonhankinnan perustana. Dokumentin pohjalta rakennettiin teemahaastattelu, jonka avulla saatiin tietoa toimivatko yrityksen neljä vastaavaa oheisvanhemmuusohjaajaa määrittelemiensä arvojen mukaan. Päättökysymyksenä oli Miten sinä tässä tilanteessa oheisvanhemmuusohjaajana toimit? Aineiston analyysinä on käytetty teorialähtöistä sisällönanalyysia. Kerätty aineisto teemoiteltiin yrityksen omien arvojen mukaan. Tutkimuksessa on käytetty Shalom H. Schwartzin kehittämää arvoteoriaa. Yrityksen arvot jaettiin arvoteorian mukaan yksilön päämääriä -, sekä yhteisön päämääriä edistäviin arvoihin.

Tutkimuksen mukaan haastateltaville on tärkeää kohdata asiakas kunnioittaen, nöyrällä sekä terveellä asenteella. Inhimillisyys ja tilanteiden sanoittaminen lapsille heidän ikätasoon sopivalla tavalla koettiin myös tärkeäksi. Haluttiin korostaa aikuisen vastuuta, sekä asiakkaan oman lähiverkoston tärkeyttä. Tutkimuksesta voidaan päätellä yrityksen arvojen näkyvän oheisvanhemmuusohjaajien työssä.

ABSTRACT

Authors	Annemari Takala & Marika Grönfors
Title	The Implementation of Values in Non-Institutional Child welfare. The Values And Practices of the Company Neljä astetta.
Year	2013
Language	Finnish
Pages	68 + 6 Appendices
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The aim of this bachelor's thesis was to find out whether the child welfare company Four degrees is acting according to the values they have defined. The working methods of four parenting counselors in charge were examined in different client situations. A parenting counsellor works with the child, the parents, the family and their network. The process is divided into four stages which take into account the adult's and the child's individual ability to face change.

The theoretical framework of this bachelor's thesis is based on Child Welfare Act, the definition of everyday life of families, value theory and parenting. This study is qualitative. The research method was based on the documentary called Forever Yours. Three episodes of the documentary were chosen and used as a basis for the acquisition of material. A semi-structured interview was constructed on the basis of the documentary. The aim of the interview was to find out whether the four parenting counsellors in charge acted according to the values of the company. The main research question was How would you act in this situation as a parenting counsellor? The material has been analyzed using a theory driven content analysis. The material was organized based on the company's values. Shalom H. Schwartz's value theory was used in the study. The values of the company were divided according to Schwartz's theory into values promoting the goals of the individual and values promoting the goals of the community.

According to the research, the interviewees found it important to interact with the client with respect, humility and a healthy attitude. It was also found important to act in a humane way and to use age-appropriate language with children in the situations they face in child welfare. It was also important for the interviewees that the adults take responsibility and that the client has a supportive network around them. In conclusion, the research showed that parenting counsellors are working according to the values of the company.

Keywords	Child welfare, values, everyday life, parenting
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
2	ARKI.....	9
2.1	Koti ja rutiinit.....	10
2.2	Arjen haasteellisuus	11
3	LASTENSUOJELU	13
3.1	Lapsen etu	14
3.2	Polku lastensuojelun asiakkaaksi	15
3.3	Asia tulee esille	16
3.4	Avohuollon tukitoimet	17
3.4.1	Avohuollon muodot	17
3.4.2	Sijoitus avohuollon tukitoimena	18
3.5	Kun avohuollon tukitoimet eivät riitä	18
3.6	Jälkihuolto.....	20
3.7	Asiakkaan kohtaamisesta	20
4	ARVOT.....	22
4.1	Normit, asenteet ja moraali	23
4.2	Schwartzin teoria	24
5	VANHEMMUUS	27
5.1	Riittävän hyvä vanhemmuus.....	28
5.2	Vanhemmuuden tukeminen ja arviointi.....	29
6	YRITYS NELJÄ ASTETTA	32
6.1	Oheisvanhemmuusohjaaja	33
6.2	Yrityksen arvot.....	34
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	38
7.1	Aineistonkeruumenetelmä	39
7.2	Aineiston analyysi.....	40
7.3	Tutkimuksen validius ja eettisyys	41

8	TUTKIMUSTULOKSET	42
8.1	Episodi yksi.....	42
8.1.1	Oheisvanhemmuusohjaajana tilanteessa toimiminen.....	42
8.1.2	Oheisvanhemmuusohjaajan arvot esimerkkitalanteessa.....	46
8.1.3	Yhteenveto episodista yksi.....	47
8.2	Episodi kaksi.....	47
8.2.1	Oheisvanhemmuusohjaajana tilanteessa toimiminen.....	48
8.2.2	Oheisvanhemmuusohjaajan arvot esimerkkitalanteessa.....	51
8.2.3	Yhteenveto episodista kaksi.....	53
8.3	Episodi kolme	53
8.3.1	Oheisvanhemmuusohjaajana tilanteessa toimiminen.....	53
8.3.2	Oheisvanhemmuusohjaajan arvot esimerkkitalanteessa.....	57
8.3.3	Yhteenveto episodista kolme	58
9	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	60
10	POHDINTA.....	63
	LÄHTEET	65
	LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Polku lastensuojelun asiakkaaksi	s. 15
Kuvio 2. Schwartzin arvokehä	s. 24
Kuvio 3. Vastauksista nousseet yrityksen arvot suuruusjärjestyksessä.	s. 43
Kuvio 4. Haastateltavien valitsemat arvot suuruusjärjestyksessä.	s. 46
Kuvio 5. Vastauksista nousseet yrityksen arvot suuruusjärjestyksessä.	s. 48
Kuvio 6. Haastateltavien valitsemat arvot suuruusjärjestyksessä.	s. 51
Kuvio 7. Vastauksista nousseet yrityksen arvot suuruusjärjestyksessä.	s. 54
Kuvio 8. Haastateltavien arvot suuruusjärjestyksessä.	s. 57
 Taulukko 1. Yrityksen Neljä astetta Oy:n arvot taulukkoon sijoitettuna.	 s. 36

LIITELUETTELO

LIITE 1 Tutkimuslupa

LIITE 2 Episodi yksi, paluu sijaisperheeseen

LIITE 3 Episodi kaksi, asiakassuunnitelmapalaveri sosiaalitoimistossa

LIITE 4 Episodi kolme, tytön itsenäistä pohdintaa

LIITE 5 Dokumentin Ikuisesti sinun, käyttö lupa

LIITE 6 Vanhemmuuden roolikartta

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheen valinta oli helppo, koska me molemmat olemme työskennelleet lastensuojelun kentällä. Lastensuojelun kenttä on moninainen, eli mielenkiintoista tutkittavaa olisi ollut paljon. Päädyimme kuitenkin pitkän pohdinnan jälkeen tutkimaan avopalvelun ja sijoituksen välistä vaihtoehtoa. Tutkimusluvan opinnäytetyöllemme myönsi Neljän asteen yhteistyöjohtaja ja varatoimitusjohtaja Toni Sipiläinen.

Aloitimme opinnäytetyön teon keväällä 2012, jolloin otimme yhteyttä uuden sukupolven lastensuojelualan yritykseen Neljä astetta. Halusimme tutkia työskentelevätkö he määrittelemiensä arvojen mukaan. Tapasimme Toni Sipiläisen ja palvelujohtaja Leena Ruopion keväällä 2013. Meille pidettiin perehdytyspäivä Tampereella kesällä 2013.

Opinnäytetyön ohjaajalta saimme idean käyttää aineiston keräämiseen dokumenttia Ikuisesti sinun, joka kertoo huostaan otettujen lasten, heidän biologisten vanhempiensa ja sijaisvanhempiensa kautta, rakkaudesta ja kiintymyksestä. Luvan dokumentin käyttöön kysyimme tuottaja Sonja Lindéniltä sähköpostitse. Dokumentista valitsimme kolme kohtausta ja yhdessä opinnäytetyön ohjaajan kanssa ideoimme niihin tutkimuskysymykset. Yritystä edustamaan halusimme haastatella vastaavia oheisvanhemmuusohjaajia, joita oli neljä. Pitkien välimatkojen vuoksi päädyimme puhelinhaastatteluihin, jotka toteutettiin yksilöhaastatteluina keväällä 2013. Dokumentin käyttö haastattelujen välineenä oli meille kaikille uutta, se toimi hyvin keskustelun ja ajatusten herättäjänä ja aineistoa kertyikin hyvin. Yhteistyö yrityksen kanssa oli sujuvaa alusta alkaen.

Dokumentissa olevat perhetilanteet ovat todellisia ja tyypillisiä lastensuojelun kentällä. Haastateltavat toivat avoimesti ja rehellisesti esiin omat näkemyksensä, joista oli helppo poimia yrityksellä olevia arvoja. Haastattelut selvensivät meille oheisvanhemmuusohjaajan roolia sekä yrityksen toimenkuvaa.

2 ARKI

Arjelle on melko haastavaa esittää yksiselitteistä määritelmää. Se on moninaista ja kohtauspintoja on lukuisia. (Anderson, Hetemäki, Mustonen, Sihvola 2011, 5.) Tässä luvussa lähdetään tutkimaan arjen määritelmiä ihmisten omassa toimintaympäristössä. Tarkastellaan kodin rutiineja, sekä vuorovaikutusta ja lopuksi arjen haasteellisuutta.

Arki on käytännönläheistä toimintaa, jolle kuvaavaa on toiminnan varmuus tyypillisyyden sekä rutiinien kautta. Arkisuudella tarkoitetaan pieniä huomaamattomia tekoja, joilla varmistetaan tämänhetkisen arjen pysyvyys. Arki on myös tapa kokea todellisuus. Se syntyy elämäkokemusten, odotusten ja toiveiden, mutta myös koettujen traumojen sekä turvallisuuden kautta. Toisin sanoen arki voidaan ymmärtää ja perustella vain omien kokemusten kautta. (Hovi-Pulsa 2011,23.)

Arkea eletään ja suunnitellaan, eli toteutetaan päivittäisiä toimia. Arjessa tehdään päätöksiä ja niistä keskustellaan. Arki lapsiperheessä on laskujen maksamista, lasten vaatettamista, ruokkimista, peseytymistä, hellimistä ja hoivaamista. Vanhempien työvelvollisuudet vievät oman aikansa arjesta. Perheestä vastuussa olevat, suorittavat näitä arjen toimintoja kukin omalla tavallaan. (Repo 2009, 41.)

Arkeen sisältyy onnea ja iloa, toisinaan taas monenlaista raskautta, kiirettä ja alakuloa. Arkeen kuuluu rutiineja joita vaihdellaan, jotta lapset ja vanhemmat eivät tylsistyisi. Arki muuttuu ja sen itsestäänselvyydet pätevät vain osallisiin ja jäävät toisilta suljetuiksi. Toisten ihmisten arkea voi ymmärtää, kun murtautuu ulos omasta arkielämästään. (Törrönen 2012, 47; Hovi-Pulsa 2011, 28.)

2.1 Koti ja rutiinit

Kodin merkitystä ei tulla pohtineeksi, koska se on monille itsestään selvä asia. Koti tarjoaa suojan ja on henkilökohtainen paikka, jonka yksityisyyttä suhteessa avoimuuteen säädellään tarkasti. Perheen toimintaympäristö eli oma koti tarvitsee ylläpitoa, joka tarkoittaa arjen taitojen rutiininomaista hallintaa. Kodissa tulee harjoittaa perustarpeiden tyydyttämistä kuten ruoanlaittoa, huolenpitoa hygieniasta, tilan puhtaudesta, toiminnan ja lepäämisen rytmittämistä, viihtyvyyden luomista sekä taloudellisten resurssien suunnittelua. Näiden taitojen hallinta edistää perheen viihtyvyyttä sekä fyysistä ja psyykkistä jaksamista. Kuvattuja arjen askareita tulee rytmittää päivittäisiin, viikoittaisiin ja kuukausittaisiin jaksoihin, se vaatii ajankäytön ja suunnittelun hallintaa. Arjessa rutiinit mahdollistavat arjesta nauttimisen ja niiden haltuun ottamisessa syntyy perusluottamus elämään. Rutiinit opitaan, kun niitä tehdään. Arki on kuvattuna usein toistojen ja rutiinien, sekä käytäntöjen maailmana. Rituaalit ja rutiinit huomataan jos niitä ei ole, tai ne tehdään väärin. Voidaan myös todeta, että niiden olemassa olo normalisoi kodin. Jokapäiväistä elämää hallitsee käytännölliset motiivit ja arkitiedon pätevyys on itsestään selvää siihen asti, kunnes esiin nousee jokin ongelma. (Huokuna 2011, 151; Kivelä, Lempinen 2010, 14; Hovi-Pulsa 2011, 46.)

Vuorovaikutus. Sosiaalista todellisuutta rakennetaan puhumalla, esittäen asioita muille, kun hoidetaan esimerkiksi normaaleja päivittäisiä arjen rutiineja. Vuorovaikutusta ei voi selittää tyhjentävästi, koska siihen tarvitaan ainakin kaksi osanottajaa, jotka ovat riippuvaisia toisistaan, ja oma siirto jää osin arvoitukseksi. Tätä osapuolten välilleen rakentamaa yhteistoimintaa kuvataan myös dialogiksi. (Suoninen 2010, 31–32.) Vuorovaikutuksella yksilö pystyy säätelmään suhdettaan ympäristöön, sekä vaikuttamaan yhteisön toimintaan ja siinä vallitsevaan ilmapiiriin. Nämä voivat olla rakentavia, neutraaleja tai hajottavia tekoja. Vuorovaikutustaidot ovat kyky, joilla pystyy vaikuttamaan näihin tekoihin. Elämän todellisuus esiintyy aktiivisena maailmana, joka jaetaan toisten kanssa. Sosiaalinen todellisuus rakennetaan puheella olemalla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kuulluksi tuleminen on arjessa tärkeä ulottuvuus. (Kivelä ym. 2010, 15; Hovi-Pulsa 2011, 50–51.)

2.2 Arjen haasteellisuus

Kraavin ja Lahikaisen mukaan (2000, 94–95) perheen perustehtävinä kuvataan toimeentulo, huolenpito, sosialisatio (sosiaalistaitojen oppiminen), identiteetin muodostuminen, perheen sivistykselliset tehtävät, virkistyminen, vapaa-aika, lasten kuljetus, ruuan ostaminen sen valmistaminen, lääkärikäynnit sekä parisuhteesta huolehtiminen. Perheen perustehtävän toteutuessa syntyy strukturoitu arki, joka tuo perheenjäsenille turvallisuuden tunnetta.

Media luo kuvaa supervanhemmuudesta, siisteistä ja kauniista kodeista joissa on puhdasta ja onnellisia ihmisiä. Toisinaan arki voi olla täysin päinvastaista. Todellisuudessa kodeissa on paljon tavaraa, elämä kiireistä, eikä kotitöistä välttämättä päästä yksimielisyyteen. Kansainvälisen tutkimuksen mukaan lapsiperheet ovat myös taloudellisesti heikossa asemassa. Taloudellista asemaa ovat heikentäneet tuloerojen kasvaminen, tulonsiirtojen heikentyminen, sekä verotusta koskevat muutokset. Nyky-yhteiskunnassa perheiden pahoinvointi on moninaista, kuten työelämän paineet, työttömyys, päihteet sekä aikuisten ja lasten psyykkinen oireilu. Arki voi ajautua kaaokseen monesta eri syystä. (Heino 2011, 19–20 ; Rönkä, Malinen, Lämsä 2009, 17.) Perheeseen turvattomuutta tuovat taloudelliset ongelmat, huonot ihmissuhteet, sairaudet sekä työttömyys. Perheen jokapäiväinen arki ja ongelmat riippuvat perheenjäsenten terveydentilasta. Työttömyys sekä taloudelliset ongelmat kiteytyvät yhteen ja niillä on oma vaikutuksensa asumisen tasoon. Mikäli aineelliset resurssit ovat niukkoja, (erityisesti asumiseen liittyvät) lisää se parisuhdeongelmia. Jos perhe ei pysty täyttämään perustehtäväänsä, perheenjäseneet kärsivät ja he kokevat turvattomuutta, eniten kärsivät lapset, koska perhe on heille tärkein ryhmä. (Kraav & Lahikainen 2000, 95.)

Mikäli puutteet arjessa ovat huomattavia, tarvitaan ulkopuolista apua. Huolenpidon puutteet ja perheen ongelmat määrittävät puuttumisen luonteen. Vaativan tehtävästä tekee se, että ihmisillä on arjesta eri käsitys, kokemus sekä näkemys, koska jokaisen arki muodostuu yksilöllisesti. Perheenjäsenten kokemukset ovat ainutlaatuisia, ja heitä voi ymmärtää vain vastavuoroisesti kuuntelemalla sekä yhdessä toimien. Mikäli kodinomaisuuden rajat vuotavat, eivätkä rutiinit jostain syytä kannattele, eikä kukaan tiedä mitä pitäisi toistaa, mitä tehdään? (Hovi-Pulsa 2011, 86–87, 51.)

3 LASTENSUOJELU

Lastensuojelulain (417/2007) ensimmäisen luvun mukaan ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on vanhemmilla, sekä muilla huoltajilla. Lasten tasapainoinen kehitys on turvattava ja lain mukaan viranomaisten tulisi tukea vanhempia sekä huoltajia kasvatustehtävässään. Lain lähtökohtana on, että kaikissa lasta koskevissa lastensuojelutoimenpiteissä on ensisijaisen tärkeää huomioida lapsen etu. (Taskinen 2010, 11.)

Bardy (2009, 41) kertoo, että lastensuojelun ydin on lapsen terveyden turvaamista ja sitä uhkaavien tekijöiden poistamista. Taskinen (2010, 22), toteaa että lastensuojelun ydintehtävänä on turvata lapsen oikeus arvokkaaseen elämään, sekä mahdollistaa lapselle turvalliset ihmissuhteet. Parhaimmillaan lastensuojelun interventio voi katkaista sukupolvien yli ulottuvan huono-osaisuuden kierteen sillä tavalla, etteivät nuoremmat sukupolvet lapsineen enää tarvitse lastensuojelun toimenpiteitä. Pösön (2007, 65–66), mukaan lastensuojelu on samanaikaisesti palvelua ja kontrollia.

Pösö muistuttaa, että lastensuojelun ydintä ei yksin voi löytää lainsäädännöstä tai yksittäisestä toimenpiteestä, vaan yksilöiden elämä ja omat kokemukset kietoutuvat monimutkaisesti yhteen. Lastensuojelun työntekijöiden tulee palvella, sekä samanaikaisesti arvioida perheitä kasvatuksen ja huolenpidon riskitilanteissa, toisinaan jopa vasten asiakkaiden tahtoa. (Pösö 2007, 66.)

Sosiaaliportti.fi on nettisivusto joka on suunnattu sosiaalialan ammattilaisille. Sosiaaliportti- sivusto korostaa, että lastensuojelulla on kolme perustehtävää; vaikuttaminen lapsen yleisiin kasvuoloihin, vanhempien ja huoltajien tukeminen kasvatustehtävässään, sekä varsinainen lasten suojelutehtävä.

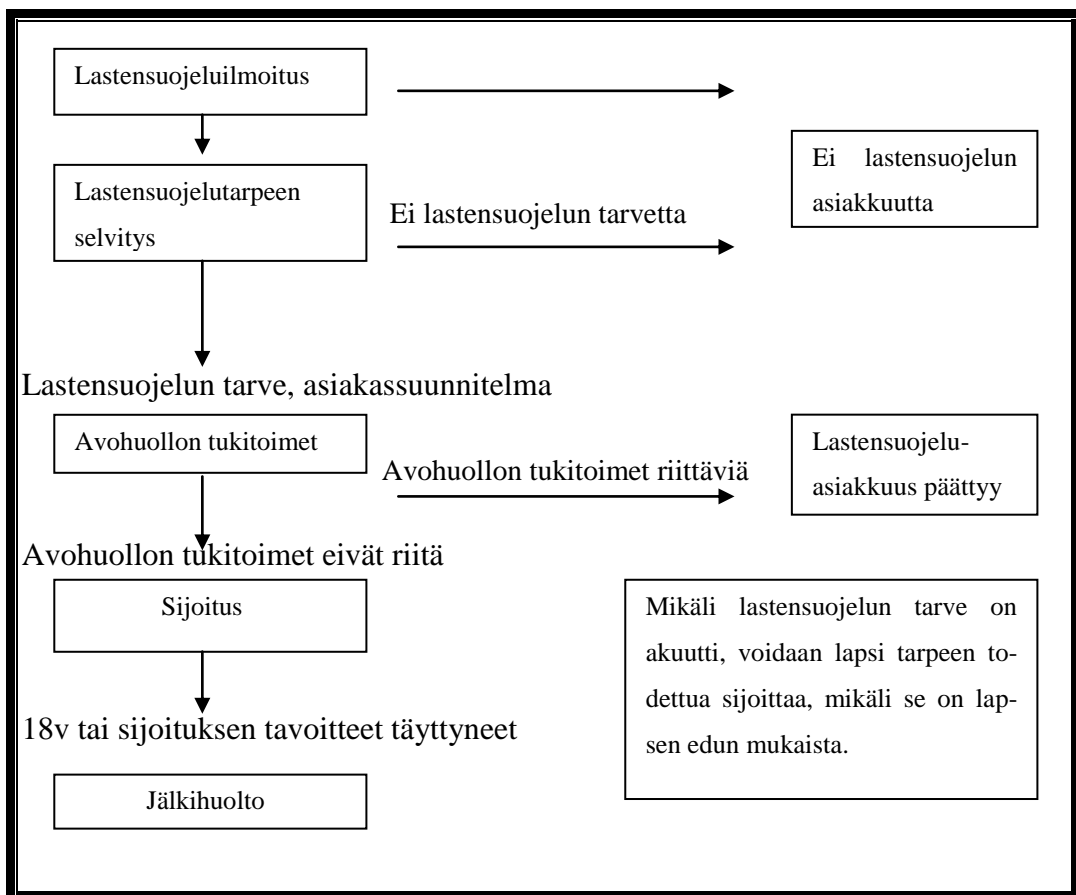
3.1 Lapsen etu

Lapsen edun toteutuminen ja sen vaaliminen on tarkasti kirjattu lakiin. Lapsen etu ja sen toteutuminen antaa viranomaisille oikeuden puuttua perheen arkeen, ja heidän maailmaansa. Lastensuojelulaissa määritellään milloin voidaan tehdä interventio perheeseen, ja myös rajat joiden puitteissa lastensuojelutyötä voidaan toteuttaa. Tärkeää on tiedostaa, että puututaan vain niihin epäkohtiin jotka ovat oleellisia lastensuojelun tavoitteiden ja lapsen edun turvaamisen kannalta. Lapsen osallisuus ja hänen kuuleminen, tietojen ja kokemusten huomioon ottaminen, lapselta kysyminen, sekä lapsen kertomuksen kirjaaminen ovat tärkeässä osassa kartoitustyötä tehdessä. Mitä tahansa tämän pohjalta päätetään, sen tärkein motiivi tulee olla lapsen edun mukainen. (Hovi-Pulsa 2011, 67–68.)

Tutkimuksessaan Arkilähtöinen perhetyö, Strukturoitua avoimuutta, Hovi-Pulsa (2011, 66) tuo esiin lapsen edun käsitettä ja sen muuttumista. Lapsen edun rinnalla kulkee käsite lapsen hyvä ja lapsen hyvinvointi. Käsitteistä voi käydä ilmi jatkuvuus, turvallisuus, pysyvyys, osallisuus, vanhempien rakkaus, hoito, auktoriteetti ja suojelu. Aikoinaan lapsen hyvällä tarkoitettiin lähinnä perintöä ja perimää. Myöhemmin nostettiin esille terveyttä, ravintoa, omaa tilaa, raitista ilmaa sekä hyvät tavat. Nykyään lapsen edulla tarkoitetaan kiintymyssuhdetta, normaalia elämän kulkua, lapsen toimijuutta sekä mielipiteen kuulemistakin. Lapsen etu on muuttumassa lapsen oikeuksien suuntaan. Taskisen (2010, 29–30) mukaan lapsen etu koostuu tavallisista arkisista jokapäiväiseen elämään kuuluvista asioista, lapsen ikätaso huomioiden. Lapsistaan huolta pitävät vanhemmat ovat riittävän hyviä kasvattajia. Yhteiskunnalla on velvollisuus puuttua lapsen kasvatukseen, vain jos hänen kehitys tai terveys vaarantuu.

3.2 Polku lastensuojelun asiakkaaksi

Lastensuojelutarpeen taustalla olevat kriisit voivat olla moninaisia. Perheet ovat helposti haavoittuvia ja sitä voivat koetella parisuhteessa, vanhemmuudessa, yksilön tai lapsuudessa tapahtuvat muutokset. Jatkuvasti kriisiytyyissä perhetilanteissa, voi lastensuojelu kulkea matkassa koko lapsuuden aina seuraavaan sukupolveen saakka. (Bardy, 2009, 41.) Perheen yksityisyyttä ja vastuuta lapsesta, on kunnioitettava. Lapsen laiminlyönti on asia, johon on puututtava, vaikka asianomaiset sitä vastustaisivat. Kuviossa 1. on kuvattu lastensuojelun kokonaisuus lyhennettynä kaaviona.

Kuvio 1. Polku lastensuojelun asiakkaaksi

3.3 Asia tulee esille

Lastensuojeluilmoitus. Lastensuojelulain (417/2007) viidennen luvun mukaan lastensuojeluilmoitus tulee tehdä lapsesta, jonka hoito ja huolenpito ovat puutteelliset, olosuhteet vaarantavat kehitystä tai lapsen oma käytös huolestuttaa. Taskinen (2010,50–51) tuo esille, että mm. sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt, opetustoimi, poliisi nuorisotoimi, opiskelijat, ja harjoittelijat sekä kuka tahansa muu on ilmoitusvelvollinen. Lastensuojeluilmoitus tehdään kunnan sosiaalivirastoon.

Lastensuojelutarpeen selvitys. Lastensuojelulain (417/2007) viidennen luvun mukaan lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen on sosiaalityöntekijän arvioitava välittömästi lapsen kiireellisen suojelun tarve. Selvitys on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen vastaanottamisesta, ja siihen mennessä on ratkaistava ryhdytäänkö lastensuojelutarpeen selvittämiseen. Mikäli päädytään selvityksen tekemiseen, sen on valmistuttava ilman aiheetonta viivytystä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisesta. Lastensuojelussa lähtökohtana ovat lapsen tarpeet, sekä vanhempien kyvyt vastata niihin. Selvitystä tehdessä tulee tarkastella tarvitseeko lapsi ja vanhemmat tukea, apua, kontrollia lastensuojelulta vai selviävätkö he verkostonsa ja mahdollisten muiden viranomaisten avulla. On siis selvitettävä perheen nykyhetki, historia ja paneuduttava myös tulevaisuuteen. (Taskinen 2010, 56–57.)

Asiakassuunnitelma. Lastensuojelulain (417/2007) viidennen luvun mukaan on lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle laadittava asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan. Lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

3.4 Avohuollon tukitoimet

Lastensuojelulain (417/2007) seitsemännen luvun mukaan avohuollon tukitoimiin on ryhdyttävä viipymättä mikäli kasvuolosuhteet eivät turvaa lapsen terveyttä, sekä myönteistä kehitystä tai, jos lapsi itse vaarantaa käytöksellään terveyttään tai kehitystään. Avohuollon tukitoimien tehtävänä on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä, sekä tukea ja vahvistaa vanhempia kasvatustehtävässään.

Lastensuojelun avohuolto on ensisijainen tukitoimi suhteessa huostaanottoon. Tukitoimia suunniteltaessa ja toteutettaessa on aina otettava huomioon lapsen etu. Tukitoimet kirjataan asiakassuunnitelmaan ja niistä tehdään päätös, sekä pyritään suunnittelemaan millä aikavälillä muutosta perheeseen tapahtuu. Kun tukitoimet on räätälöity yksilöllisesti vastaamaan perheen haasteita ja ongelmia, niillä voidaan tukea perhettä monimuotoisesti. (Sosiaaliportti 2013 a; Rätty 2005, 95.)

3.4.1 Avohuollon muodot

Lastensuojelulaissa 36§ edellytetään, että kunnat pystyvät tarjoamaan seuraavia tukitoimia ja palveluita: Lasten päivähoito, lapsiperheiden kotipalvelu, tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen. Lasta tulee tukea koulukäynnissä, ammatin tai asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä.

Lapsen etu huomioiden tulee perheelle tarjota tukihenkilö- tai perhe, lapsen hoitopalvelu tai terapia, perhetyö, koko perheen sijoitus laitos- tai perhehoitoon, vertaisryhmätoimintaa, tai loma- ja virkistystoimintaa. Lastensuojelulaki (417/2007) tuo vielä erikseen esille, että mikäli lastensuojelun tarve oleellista osilta johtuu puutteellisista asumisolosta, tai riittämättömästä toimeentulosta ja ne ovat esteenä lapsen myönteiselle kehitykselle, on kunnan viipymättä järjestettävä riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto. Sosiaaliportti- nettisivusto esittää, että kunnat voivat hankkia lastensuojelupalvelut myös muilta kunnilta tai valtiolta esimerkiksi koulukodit, sekä järjestöiltä kuten Nuorten ystävät. Yksityistä palvelutuotantoa edustavat monet ammatilliset perhekodit, lastensuojelulaitokset sekä perhetyö.

3.4.2 Sijoitus avohuollon tukitoimena

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaiseen perhehoitoon tai laitoshoitoon yhdessä vanhempiensa kanssa, tai yksin. Sijoitukseen vaaditaan 12 vuotiaan lapsen suostumus sekä vanhempien suostumus. Edellytyksenä sijoitukselle on lapsen tuen arviointi, lapsen kuntoutuminen tai lapsen väliaikainen huolenpidon järjestäminen lapsen hoidosta vastuussa olevan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. (L13.4.2007/417.)

Taskinen (2010, 72–73) muistuttaa, että sijoitus avohuollon tukitoimenpiteenä perustuu vapaaehtoisuuteen. Kaikki huoltajan oikeudet säilyvät sijoituksen ajan ja huoltaja voi halutessaan sen myös lopettaa. Sijoituksesta päätettäessä on määriteltävä lapsen tavoitteet ja sijoituksen kesto. Tavoitteet ja sijoituksen jatkamisen edellytykset on arvioitava kolmen kuukauden välein. Arvioinnissa on myös pohdittava huostaanoton tarve. Lasta ei voida sijoittaa avohuollon tukitoimenpiteenä toistuvasti. Avohuollon sijoituksen päättyessä lapsi palaa takaisin huoltajalleen.

3.5 Kun avohuollon tukitoimet eivät riitä

Seuraavassa on kuvattuna kaksi vaihtoehtoista tapaa toimia, kun avohuollon tukitoimet ovat riittämättömiä. Osiossa tuodaan esiin toimenpiteisiin johtavat perusteet. Menettelytavat ovat luonteeltaan erilaisia.

Kiireellinen sijoitus. Kiireellinen sijoitus on välttämätön turvatoimenpide jos lapsi on välittömässä vaarassa. Kiireellinen sijoitus voi tulla kysymykseen myös silloin jos vanhemmat ovat estyneitä huolehtimaan lapsesta, esimerkiksi onnettomuuden vuoksi. Tällöin lapsi sijoitetaan laitos- tai perhehoitoon. (Taskinen 2010, 80.) Kiireellinen sijoitus lakkaa välittömästi, kun vaaratilanne on ohi. Kiireellisen sijoituksen jatkotoimenpiteistä on päätettävä 30 päivän sisällä. Mikäli 30 päivää ei riitä lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi voi kiireellistä sijoitusta jatkaa enintään 30 päivää eteenpäin edellyttäen, että tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä ei ole mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä tai välttämättömiä lisäselvityksiä ei ole mahdollista saada 30 päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta. Jatkopäätöksen on oltava lapsen edun mukainen. (L13.4.2007/417.)

Kiireelliseen sijoitukseen on ryhdyttävä, jos lapsen huoltajat ovat väliaikaisesti kykenemättömiä huolehtimaan lapsesta. Vahvoja perusteita kiireelliseen sijoitukseen ovat myös, lapsen pahoinpitely, väkivaltatilanne perheessä, sekä lapsen aggressiivinen tai itsetuhoinen käytös. Kiireellinen sijoitus voidaan tehdä vastoin vanhempien tahtoa. (Taskinen 2010, 76–77.)

Huostaanotto. Edellytyksenä huostaanotolle on etteivät avohuollon tukitoimet ole riittäviä. Lapsen kehitys ja terveys ovat vakavasti vaarassa. Huostaanoton aikana lapsen vanhempien kanssa pyritään yhteistyöhön, mutta lapsen huollosta ja sijoituksesta vastaa sosiaalitoimi. Lapsen vanhempien huoltajuus säilyy osittain. Huostaanoton valmistelee parityönä vastaava sosiaalityöntekijä toisen sosiaalityöntekijän kanssa. Mikäli vanhemmat vastustavat huostaanottoa siirtyy valmistelu ja päätöksen teko hallinto-oikeuteen. (Taskinen 2010, 17.) Huostaanotto on lastensuojelunkentällä viimeisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. Huostaanotto on toimenpide, jolla puututaan voimakkaasti perheen itsemääräämisoikeuteen. Lastensuojelulaki määrittelee tarkasti milloin perheen yksityisyyteen on puututtava sekä huostaanottoa valmisteltava. (Sosiaaliportti 2013 b.)

Lapsi on otettava huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto mikäli puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä, tai lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Huostaanoton tulee olla lapsen edun mukaista. Huostassapito on toistaiseksi voimassa. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on arvioitava huostassapidon jatkamisen edellytykset asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä, lapsen tai huoltajan hakiessa huostaanoton purkua tai kun se muutoin osoittautuu tarpeelliseksi. Huostassapito lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta. (L13.4.2007/417.)

3.6 Jälkihuolto

Sijoituksen päätyttyä on asioista vastaavan sosiaalityöntekijän yhdessä nuoren ja hänen perheensä kanssa rakennettava tukeva palvelukokonaisuus nuorta varten, jota kutsutaan jälkihuoltosuunnitelmaksi. Näin pystytään tukemaan nuorta itsenäistymisessä, kouluttautumisessa ja työllistymisessä. Jälkihuollolla on suuri merkitys, kun puhutaan nuoren integroitumisesta yhteiskuntaan. (Sosiaaliportti 2013 c.) Lastensuojelulain (417/2007) 12 luvun mukaan sosiaalityöntekijän on järjestettävä nuorelle jälkihuoltoa sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto kuuluu myös nuorelle joka on sijoitettu avohuollon tukitoimenpiteenä yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta. Jälkihuolto päättyy viimeistään silloin, kun nuori on 21 vuotta.

3.7 Asiakkaan kohtaamisesta

Lastensuojeluun sisältyy paljon jännitteitä, mikä tekee työstä haasteellista. Työntekijät kohtaavat asiakkaita ja jakavat heidän kokemuksiaan elämän kaoottisuudesta, ulkopuolelta tulevista muutoksista, sekä voimattomuudesta. Lastensuojelutyöntekijä kulkee yhteiskunnan ja asiakkaan elämismaailman rajapinnoilla. (Taskinen 2010, 23.) Työntekijä on tilanteessa järjestelmän edustaja, ja hänellä tulee olla ammatillisia menetelmiä. Oleellista on, että lastensuojelutyöntekijä tuntee sekä perheen, että palvelujärjestelmän ja osaa toimia systeemin ehdoilla, mutta asiakasta kunnioittaen. Työntekijän tavoitteena tulisi olla asiakkaan kasvun tukeminen ja ihmisen aito kunnioittaminen. Perheen odotusten tavoittaminen vaatii aikaa, valppautta ja ammatillista osaamista. Työntekijä kantaa mukanaan omia, sekä edustamansa instituution arvoja, jotka eivät välttämättä kohtaa asiakkaiden arvojen kanssa. Käsitykset vanhemmuudesta saattavat perheen ja työntekijän välillä poiketa toisistaan, mutta kuuntelun ja keskustelun kautta voidaan päästä yhteiseen tulkintaan siitä mitä riittävän hyvään vanhemmuuteen kuuluu. Asiakkaan kuunteleminen tuo välineitä joiden avulla interventio voi onnistua paremmin. Aidosti läsnä oleva työntekijä oppii tuntemaan asiakkaan myös ihmisenä. (Taskinen 2010 23; Hovi- Pulsa 2011 75, 77.)

Keskeisimmät arvot lastensuojelutyössä pohjautuvat Suomen perustuslakiin. Lastensuojelun tärkein tehtävä on olla lapsen puolella, sekä lasta varten joten tehtävä työ on aina arvosidonnaista. Sosiaaalialalla työn lähtökohtana on, että arvot ovat sopusoinnussa eettisten periaatteiden kanssa. (Sosiaaliportti 2013 d.) Eri ammattien edustajien tulisi toimia oikeuden ja yhteiskunnan hyväksymien arvopäämäärien mukaisesti sekä pohtia kohtaavatko ammatin arvot henkilökohtaisten arvojen kanssa (Juujärvi, Myyry, Pessa 2007, 34).

4 ARVOT

Arvot ovat opittuja periaatteita jotka ohjaavat yksilöä hänen joutuessaan vaikeisiin tilanteisiin. Arvoissa paljastuu suunta, eli tieto mihin halutaan mennä, sekä positiivinen tunnelataus, joka virittää halun päästä perille. Yksilön arvot ovat melko vakaita ja muuttuvat hitaasti. Arvot voidaan jakaa päämääräarvoihin kuten totuus ja oikeudenmukaisuus, sekä välinearvoihin jolla voi pohtia kunnianhimoaan ja avuliaisuuttaan. Välinearvot ovat tavoitteita joilla saavutetaan päämääräarvoja. (Puohiniemi 2002, 19–20; Juujärvi ym. 2007, 35.) Arvot edustavat tietoisia päämääriä ja niitä voidaan käyttää myös itseilmaisun välineenä muille. Arvot omakсутaan jo lapsuudessa, mutta ne muuttuvat matkan varrella. Nopeinta arvojen muutos on nuoruusiässä. Aikuisiässä arvot ovat muutokselle alttiita, yhteiskunnan kehityksen myötä. (Juujärvi ym. 2007, 36.)

Arvotutkimuksen perustan tärkeimpinä kehittäjinä voidaan pitää Clyde Kluckhohnia ja Milton Rokeachia. Heidän työtään on jatkanut professori Shalom H. Schwartz. Tutkijat määrittelevät arvon käsitteen melko samalla tavalla mikä kertoo siitä, että he ovat arvoa määritellessään tukeutuneet toistensa näkemyksiin. Kluckhohnin mukaan arvo on tunnusomainen yksilölle ja luonteenomainen yhteisölle mikä vaikuttaa käytettävissä olevien keinojen ja päämäärien valintaan. Rokeach tukeutuu arvoa määritellessä Kluckhohniin ja tuo esiin, että arvo on pysyvä uskomus siitä, että jokin tietty menettelytapa on henkilökohtaisesti tai sosiaalisesti parempi johonkin muuhun verrattuna. Oletuksena Rokeachilla on, että kaikilla ihmisillä on samankaltaiset arvot ja yksilöllä arvojen määrä on melko pieni. Kluckhohnin ja Rokeachin arvomääritelmä näkemyksissä yhteistä on se, että arvojen oletetaan olevan jotakin muuta kuin haluja, toiveita ja tarpeita. (Mikkola 2003, 33.)

4.1 Normit, asenteet ja moraalit

Arvoilla on kaksi lähikäsitettä normi ja asenne. Normit ovat yhteisesti sovittuja sääntöjä, joiden rikkomisesta seuraa jokin sanktio. Normit voidaan kirjata säännöiksi tai ne voivat olla kirjoittamattomia, jolloin ne esiintyvät ihmisten mielessä. Arvo eroaa normista siten, että se viittaa joko toimintatapoihin tai päämääriin, mutta normi viittaa aina toimintatapaan. Arvo on myös henkilökohtainen ja sisäisesti omaksuttu, kun taas normi liittyy aina sosiaaliseen kanssakäymiseen. Normi edesauttaa arvon käyttöönottoa, tuoden arkeen johdonmukaisuutta. (Juujärvi ym. 2007, 36; Mikkola 2003, 35.)

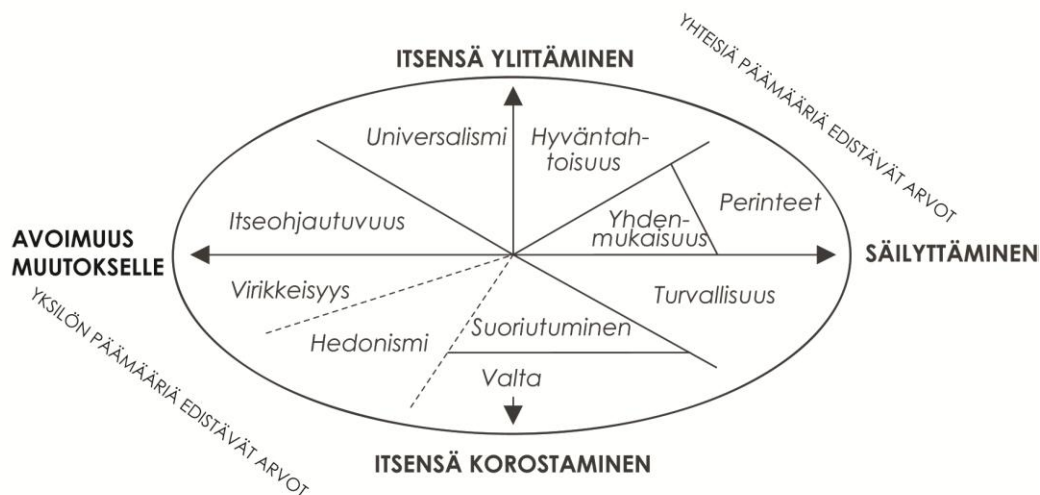
Asenne määritellään yleisimmin opituksi tavaksi ajatella ja se kuvaa käytöstä jostakin tiettyä kohdetta kohtaan. Asenne eroaa arvosta siten, että sillä on aina jokin kohde, toisin kuin arvolla. Arvot muuttuvat yleensä hitaasti, mutta asenne voi vaihdella nopeasti. Arvot ohjaavat asenteita, mutta ei voida yleistää että jokaista arvoa vastaisi jokin asenne tai päinvastoin. (Juujärvi ym. 2007, 36.)

Yhteiskunnassamme moraalit pidetään tärkeänä asiana. Moraalisia näkökohtia ovat toisten hyvinvoinnista huolehtiminen, oikeudenmukaisuus ja vastuu. Mikäli yksilö kokee moraalit tärkeäksi, se lisää todennäköisyyttä toimia oikein. Yksilö kokee olevansa vastuussa siitä miten toimii ja hänen velvollisuutensa on toimia itselleen tärkeiden periaatteiden mukaan. Kuten jo edellä mainitaan, arvot ovat tietoisia päämääriä, jotka muodostavat pohjan moraalitelle ajattelulle, joita ihmiset käyttävät havainnoissaan tilanteita sekä käsitellessään tietoa. (Juujärvi ym. 2007, 41,43.)

4.2 Schwartzin teoria

Schwartzin mukaan arvot voidaan arvioida eritasoisiksi, tärkeästä vähemmän tärkeään, yksilön elämää ohjaaviksi periaatteiksi. Arvot voidaan jakaa 10 arvoalueeseen ja ne edustavat joko toisilleen vastakkaista tai toisensa kanssa yhteensopivia motivaatioita. Arvoalueet muodostavat kaksi pääulottuvuutta yhteensopivuuden sekä vastakkaisuuden mukaan. Itsensä ylittäminen vs. itsensä korostaminen, sekä avoimuus muutoksille vs. säilyttäminen. (Juujärvi ym. 2007, 37.)

Kuviossa kaksi on kuvattuna Schwartzin arvoteoriaan pohjautuva arvokehä. Arvokehässä kiteytyy kaksi inhimillistä faktaa. Mikäli halutaan kokea kaikkea uutta, ei voida säilyttää vanhaa. Oman minän korostaminen jättää vähemmän tilaa muiden huomioimiselle. Kehän vaaka-akselilla asettuvat vastakkain avoimuus muutokselle, sekä säilyttäminen ja pysty akselilla itsensä ylittäminen sekä itsensä korostaminen. Vierekkäiset alueet täydentävät toisiaan (virikkeisyys + itseohjautuvuus), vastakkaiset ovat keskenään konfliktissa (itseohjautuvuus + turvallisuus) ja kohtisuorassa olevat alueet toisistaan riippumattomia. (Puohiniemi 2002, 28.)

Kuvio 2. Schwarzin arvokehä. (Schwartz 2005, 222–223.)

Itsensä ylittäminen. Ulottuvuudelle itsensä ylittäminen voi sijoittaa arvot, joiden päämääränä on huolehtiminen toisten ihmisten hyvinvoinnista, hyväntahtoisuus ja universalismi. Itsensä ylittäminen arvoulottuvuus kattaa huolenpidon lähimmäisistä, sekä universaalisti eli kaikista ihmisistä ja ympäristöstä. Hyväntahtoisuuteen liitetään avuliaisuus, uskollisuus sekä kyky antaa anteeksi. (Juujärvi ym. 2007, 37–38.)

Itsensä korostaminen. Ulottuvuus itsensä korostaminen, kattaa arvoalueet valta ja suoriutuminen. Valta kattaa arvot varakkuus, sekä arvovalta jotka ovat yhteydessä vaikutusvaltaan, sekä ihmisten kontrollointiin. Suoriutuminen pitää sisällään arvot menestys, kyvykkyys ja kunnianhimo. Suoriutumisen päämääränä on tavoitella henkilökohtaista menestystä sosiaalisten normien mukaisesti. Itsensä korostaminen arvoulottuvuus kannustaa ihmisiä tavoittelemaan omaa etuaan jopa toisten ihmisten kustannuksella. (Juujärvi ym. 2007, 38.)

Avoimuus muutoksille. Avoimuus muutoksille ulottuvuus sisältää arvoalueet itse ohjautuminen, virikkeisyys ja hedonismi. Näillä pyritään saavuttamaan omat älylliset ja emotionaaliset tavoitteet. Painotetaan siis itsenäistä toimintaa ja ajattelua, sekä pyritään luomaan uutta. Arvoalue virikkeisyys tuo elämään monipuolisuutta. (Juujärvi ym. 2007, 39; Pohjanheimo 2005, 240.)

Säilyttäminen. Säilyttäminen sisältää arvoalueet yhdenmukaisuus, perinteet ja turvallisuus, joilla pyritään säilyttämään olemassa olevat olosuhteet ja ihmissuhteet. Se myös kannustaa ihmisiä noudattamaan perinteisiä tapoja tehdä asioita. (Juujärvi ym. 2007, 39.)

Avoimuus muutokselle sekä itsensä korostaminen edustavat yksilön päämääriä edistäviä arvoja. Näitä ovat itseohjautuvuus, virikkeisyys, hedonismi sekä suoriutuminen ja valta. Säilyttäminen ja itsensä ylittäminen vastaavasti painottavat kollektiivisia päämääriä edistäviä arvoja. Näitä ovat turvallisuus, perinteet, yhdenmukaisuus sekä hyväntahtoisuus ja universalismi. Kollektiivisella tarkoitetaan yhteisöllisyyttä, ryhmää jonka laajuus vaihtelee ihmiskunnasta ja luonnosta pienempiin yhteisöihin. (Pohjanheimo 2005, 240.)

Puohiniemi (2002, 36) määrittelee arvot turvallisuus ja universalismi rajatapauksiksi, koska ne voivat edustaa sekä yksilön, että yhteisön päämääriä edustavia arvoja. Puohiniemi perustelee oivalluksensa seuraavasti: Ihminen voi edesauttaa asuinalueensa turvallisuutta, ja toimiessaan hän edistää myös henkilökohtaista turvallisuutta. Universaalisti toimiva ihminen pääsee avustustehtävässään samalla tutustumaan vieraaseen kulttuuriin, tapaa mielenkiintoisia ihmisiä ja oppii uutta.

Juujärvi ym. (2007, 40) toteavat Schwartsin arvoteoriamallin olevan hyvä työkalu, kun halutaan jäsentää arvojen välisiä suhteita, sekä ymmärtää niiden vaikutusta ihmisten käytökseen. Jokapäiväisessä toiminnassa ihminen tekee päätöksiä jotka tukevat omaa päämäärää (esim. puhdas luonto). Jotta sisäinen johdonmukaisuus säilyy, on tehtävä arvojen mukaisia ratkaisuja, vaikka se aiheuttaisikin muille hetkellistä mielipahaa. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että yksilö orjallisesti toimisi aina syvimpien vakaumusten ja arvojensa mukaisesti. (Colby 2005, 58.)

5 VANHEMMUUS

Huttunen jakaa vanhemmuuden biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen vanhemmuuteen. Biologisesti vanhempi on synnyttäjä tai siittäjä, joltain mitä kukaan muu ei voi ikinä olla. Biologinen vanhempi on lapsen mukana koko hänen elämänsä ajan, geeniperimän kautta. Juridista vanhemmuutta määrittää yhteiskunta, vanhemmalla on sekä velvollisuuksia että oikeuksia lapseensa. Juridisesti vanhempi on huoltaja. Huoltajalla on lainmukainen päätäntävalta lapsen asioissa. Sosiaalinen vanhemmuus on arjen jakamista, hoivan, huolenpidon ja ajan antamista lapselle, sekä yhdessä asumista. Psykologinen vanhemmuus on tunnepohjaista ja kiintymykseen perustuvaa. Psykologista vanhemmuutta ei synny itsestään, vaikka muut vanhemmuuden osa-alueet olisivat olemassa. Psykologista vanhemmuutta luodaan vuorovaikutuksessa lapseen. (Huttunen 2001, 58–65.)

Mannerheimin lastensuojeluliiton vanhempainnetissä kuvaillaan elämän muuttuvan merkittävästi, kun tullaan vanhemmiksi. Vanhemmaksi kasvetaan ja kasvaessaan vanhempi huomaa myös oman lapsuutensa merkittävyyden. On etuoikeus olla äiti tai isä ja ylpeä lapsestaan, toisaalta on myös oikeutettua olla välillä väsynyt ja ärtynyt. Vanhemmuus vaatii mieheltä ja naiselta paljon, olisi osattava antaa lapselle pysyviä, vastavuoroisia ja lämpimiä ihmissuhteita, joissa lapsi saa kokea hyväksyntää. Lapsi tarvitsee vanhemmaltaan huolenpitoa, turvaa, hellyyttä ja läheisyyttä, sekä iän mukaisia sääntöjä ja rajoja. (MLL 2013.)

Vanhemman tuoma hoiva, rakkaus ja turva ovat lapselle ehdottoman tärkeitä, niiden myötä lapselle syntyy kyky suojella ja rakastaa itseään. Nämä taidot siirtyvät elämän mukana myös omaan vanhemmuuteen, on hyvä olla mistä ammentaa. Mikäli asiat ovat menneet huonosti, toimii sama asia kääntäen, mikäli itse on jäänyt vaille rakkautta, on vaikea sitä antaa toiselle. Vanhemmuus on yksi elämän tärkeimmistä asioista, ja siinä jos missä haluttaisiin onnistua. (Neljä astetta 2012.)

5.1 Riittävän hyvä vanhemmuus

Riittävän hyvää vanhemmuutta lapsen ja nuoren kehityksen eri vaiheissa kuvaavia vanhemman ominaisuuksia ovat vanhemman oma psyykkinen tasapaino ja kyky pitkäaikaisten ihmissuhteiden solmimiseen ja säilyttämiseen. (Marttunen 2006.) Lastensuojelulaissa (417/2007) todetaan, että riittävän hyvä vanhempi suojelee lastaan huolehtien lapsen terveydestä ja kehityksestä, sekä vaatetuksesta ja ravinnosta. Lastensuojelulain mukaan mikäli lapsi itse vaarantaa terveyttään tai tekee vakavan rikoksen katsotaan, että riittävä vanhemmuus ei ole toteutunut.

John Gray puhuu myönteisestä kasvatuksesta. Myönteisen kasvatuksen lähtökohta on hyväksyminen. Riittävän hyvä vanhempi ei osaa kaikkea, eikä ole täydellinen, mutta voi pyrkiä hyväksymään. John Gray on listannut viisi kohtaa, jotka antavat myönteistä viestiä vanhemmalta lapselle: On hyväksyttävää olla erilainen, tehdä virheitä, ilmaista kielteisiä tunteita, haluta enemmän, sanoa ei, kunhan muistaa, että äiti ja isä ovat pomoja. (Gray 2001, 6-7.)

Vanhemmuudessa riittää että onnistutaan riittävän hyvin, tarkoitus ei ole onnistua täydellisesti. Tärkeintä on, että perheessä on riittävästi aikuisen läsnäoloa ja turvaa. Sellaista vanhempaa ei ole olemassakaan, joka pystyisi täyttämään kaikki vanhemmuuden odotukset ja ihanteet. Syyllisyys ja riittämättömyys kulkevat käsi kädessä, ja ne ovat oleellinen osa riittävän hyvää vanhemmuutta. (Juvakka 2005, 28.)

Hermanson & Martsola kuvaavat kirjassaan Aikuinen vanhemmuus (2006, 9-10) nykypäivän perhe-elämää sellaiseksi, että aina pitää olla muutosta, improvisaatiota ja elämyksiä. Unohdetaan, että niiden rinnalle tarvitaan rutiineja, toistoa ja tavanomaisuutta. Kukaan ei jaksa aina olla tuottava ja tehokas ja valmiudessa muutokseen. Lapsi tarvitsee kasvaakseen ennen kaikkea turvallisuutta ja jatkuvuutta, tukevalta jalustalta on hyvä ponnistaa. Jo lapselta aletaan odottaa suorittamista. Hyväksyntää saa vasta tekojen kautta. Toisinaan vanhemmilla on vaikeuksia kieltää lapsiltaan asioita. Lapset saavat jo pienestä tahtonsa läpi ja joutuvat päätöksiensä eteen, jotka ovat heille liian suuria. Lapselta puuttuu turva siitä, että asiat hoituvat ilman, että hän tekee aikuisten päätöksiä.

Monien vanhempien on vaikea ymmärtää, että rajat tuovat turvaa. Heidän vanhempansa ovat ehkä eläneet niin tiukoissa rajoissa, että ovat halunneet antaa omille lapsilleen paljon vapauksia. Kasvattajan olisi kuitenkin kyettävä olemaan päätöksen tekijä ja rajojen asettaja niin, että lapsi saa rauhassa kasvaa ja kehittyä. (Hermanson & Martsola 2006, 9-10.)

Jeni Hooper pohtii mitä lapsi tarvitsee ollakseen onnellinen, luottavainen ja menestykselinen. Lasten hyvinvointiin vaikuttaa vanhempien, perheen ja yhteisön kyky kohdata lapsen tarpeita. Maailma on muuttunut viimeisen 50 vuoden aikana paljon, muutokset sinänsä tuovat terveyttä ja turvallisuutta, mutta eivät takaa ihmisen hyvinvointia. Nämä muutokset tuovat ihmiselle mahdollisuuden tehdä enemmän valintoja tässä moninaisessa maailmassa, aina vain ei ole helppo tietää mikä on oikein ja hyväksi. Jeni Hooper uskoo lapsen hyvinvoinnin tulevan hyvästä kasvatuksesta jossa lasta opetetaan, tähän lapsi sekä vanhempi tarvitsevat yksilöllistä tukea. (Hooper 2012, 16–17.)

5.2 Vanhemmuuden tukeminen ja arviointi

Aina läheisten tuki ei riitä, joskus on turvauduttava ammattilaisten apuun. Avun saamiseksi on hyvä ottaa asiat itse rohkeasti puheeksi esimerkiksi perheneuvolas-
sa tai lääkärissä. Itse ei tarvitse tuntea palveluja, tässä ammattilainen ohjaa oikeanlaisen palvelun piiriin. Apua on monenlaista, parisuhteeseen liittyvää, käytännön apua lasten- ja kodinhoidossa tai lääkärin palveluja. Joskus voi riittää asiantuntijan tai ulkopuolisen ihmisen toteamus siitä, että toimit ihan oikein tai tuo on aivan normaalia. Epärealistiset odotukset ja myytit tuottavat suuria pettymyksiä ja it-
sesyytöksiä. Ihannekuva äidistä on täydellinen, kaikilla on asiaan mielipide, kun ihannekuvaa ei pystytä täyttämään seuraa väsymystä ja masennusta. Kokoaikai-
sesta pyrkimyksestä ja yrittämisestä seuraa myös uupumusta. On rankkaa kokea
itsensä epäonnistuvan usein, vaikka todellisuudessa kukaan ei ole täydellinen, eikä
tunne epäonnistumisesta ole sama, kuin epäonnistuminen. (Janhunen & Oulasmaa
2008, 12–13, 106–108.)

Suomen kuntaliiton laatuprojektissa LASSO:ssa kehitettiin vuosina 1997–1999 vanhemmuuden arvioinnin helpottamiseksi Vanhemmuuden roolikartta (Ks. Liite 6). Vanhemmuuden roolikartassa vanhemmuus jaetaan viiteen osioon: ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja, elämän opettaja ja rakkauden antaja. Vanhemmuuden tukeminen on siis moninaista. Joskus voi riittää se, että vanhempi saa keskusteluapua, joskus opastus terveellisten elämäntapojen pariin. Toisaalta apu siihen, että vanhempi jaksaa voi olla tukiperhe, joka ottaa lapsia esimerkiksi yhdeksi viikonlopuksi kuukaudessa. Vanhemmuuden tukemista on kertoa edellä mainituista vanhemmuuden osa-alueista. Ei ole aina itsestään selvää mitä lapsi missäkin kehitysvaiheessa vanhemmaltaan tarvitsee. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 3-17)

Vanhemmuuden roolikarttaa täytetään yhdessä vanhemman kanssa ja tuodaan käytäntöön, mitä mikäkin rooli tarkoittaa. Elämänopettaja opettaa lapselleen hyviä käytöstapoja, sosiaalisijaitaitoja ja toimii arvojen välittäjänä. Ihmissuhdeosaaja keskustelee ja kuuntelee lastaan, näin hän antaa lapselle mahdollisuuden näyttää tunteitaan ja hyväksyy ne. Rajojen asettaja huolehtii lapsen päivärytmistä ja luo lapselle turvallisen kasvuympäristön. Rajojen asettajan tärkeä tehtävä on opettaa lasta tunnistamaan omia rajojaan ja opettaa lapsi sanomaan tarvittaessa ei. Huoltajan roolissa vanhempi turvaa lapselle ravinnon, levon ja virikkeiden saamisen. Lapsen sairastuessa huoltaja hoitaa, sekä huolehtii, että ympäristö on sopiva lapselle. Rakkauden antaja suojelee, lohduttaa ja myötäelää lapsensa kanssa. Rakkauden antaja rakastaa myös itseään ja esimerkinkautta opettaa lapselle hyvää itseluottamusta. (Helminen ym. 1999, 24–30.)

Neljä astetta yrityksen vahva tuki vanhemmalle on oheisvanhemmuusohjaaja. Oheisvanhemmuusohjaaja tukee vanhemmuutta opettamalla vanhempaa rakastamaan itseään, jotta hän voisi pitää itsestään ja lapsestaan parempaa huolta. Neljä Astetta Oy on luonut MES- ohjelman, joka keskittyy työskentelemään vanhemman yksilöllisen hyvinvoinnin ja vanhemmuuden kyvyn parantamiseksi, ohjelma sisältyy oheisvanhemmuuspalveluun. Vanhempaa tuetaan tiiviissä työskentelyssä, jossa on viikoittaisia tapaamisia ja lisäksi vuorokauden ympäri auki oleva päivystyspuhelin. Tärkeää työskentelyssä on, että se tapahtuu asiakkaan omassa elinympäristössä ja asiakaslähtöisesti. (Neljä astetta 2012.)

6 YRITYS NELJÄ ASTETTA

Seuraavassa on käytetty Neljä astetta yrityksen omaa materiaalia. Materiaalia ei ole julkaistu, mutta esittelylehtistä jaetaan kunnille ja muille yhteiskumppaneille. Materiaalissa avataan yrityksen historia, nykytilanne ja tulevaisuuden suunta, sekä toiminta-ajatus. Materiaalipaketin nimi on Uuden sukupolven lastensuojelua Monimuotoisen rakkauden keinoin. ”Vanhemmuus on sitä, että kannat lastasi, karikkojen ja ihan minkä tahansa läpi. Me autamme tässä tehtävässä.” (Neljä astetta 2012.) Materiaali on tehty vuonna 2012. Sitä ennen käytössä ollut materiaali vuodelta 2010 on nimeltään Uuden sukupolven palveluilla tehokasta lastensuojelua. Monimuotoisen rakkauden keinoin elämän mittaisia tuloksia.

Neljä Astetta Oy on Suomessa lastensuojelualalla toimiva yritys. Sen ovat perustaneet Mikko Meritie ja Petri Sinisalo vuonna 2005. Yritys toimii valtakunnallisesti tällä hetkellä noin 50 työntekijän voimin. Yritys tuottaa palveluja koulutus- ja asiantuntijoille, itsenäistyville nuorille, parityöpalvelua, vanhemmuus- ja verkostotyötä sekä intensiivistä oheisvanhemmuuspalvelua. Neljä astetta Oy yhdistää yritysmaailman- ja sosiaalialan osaamista ja kokemusta. Yrityksen peruslähdekohdasta on, että jokaisessa ihmisessä on syvä rakkauden- perustarpeiden täyttymis- ja yhteyden tarve muihin ihmisiin. (Neljä astetta 2012.)

Asiakkaita ovat lastensuojelun piirissä, tai huostaanottouhan alla elävät, sekä kotiutettavat lapset ja nuoret perheineen. Yritys kertoo olevansa uuden sukupolven lastensuojelutyötä, joka pyrkii välttämään laitossijoitukset. Keskeistä tässä on siirtää työn fokus ongelmakeskeisyydestä tarpeiden täyttämiskeskeiseen työtapaan. Muutostarpeet on huomattu ja niihin tulee vastata hyödyntämällä vanhoja hyväksi koettuja keinoja, uusilla nykytarpeisiin vastaavilla keinoilla. Uusi sukupolvi on aina myös mahdollisuus katkaista mahdollinen lastensuojelun kierre, sillä lastensuojelun asiakkuus on usein yli sukupolven kulkevaa. (Neljä astetta 2012.)

6.1 Oheisvanhemmuusohjaaja

Neljä Astetta Oy:llä on palvelu nimeltään Intensiivinen oheisvanhemmuuspalvelu. Oheisvanhemmuusohjaaja työskentelee koko perheen kanssa. Työskentely kestää 15 kuukautta, ja työskentelyn aikana lasta, nuorta, vanhempia ja verkostoa tavaataan 3-6 kertaa viikossa. Palvelu sopii sekä sijoituksesta kotoutuville, että sijoituksen vaihtoehdoksi. Oheisvanhemmuuspalvelu toimii ympäri Suomea. Palvelu etenee yrityksen nimen tavoin, asteittain. Asteissa on muun muassa arkisten asioiden tekemistä, kodin toimintamallien rakentamista, koulun käynnin tukemista ja monimuotoisen rakkauden alueiden rakentamista ja niiden vakiinnuttamista. (Neljä astetta 2012.)

”Jokaisessa ihmisessä on sisäistä säteilyä, mutta monet ovat sokeutuneet sille. Kun sinä näet ensimmäiseen säteen ja välität sen ihmiselle, se lähtee kasvamaan. Sinussa on tällainen, teidän perheessä on tällainen! Se on kuin aurinko, joka nousee. Välillä tulee pilvi auringon eteen, mutta menee poisikin. Oman sisäisen säteilyn tiedostaminen ja ainutlaatuisuuteen luottaminen luovat tunteen, että minä pärjään. Perheessä on usein kaaosta kaaoksen perään, ja vanhemmilla suuri avautumisen tarve. Jos he saavat tunteen, että toinen ihminen on oikeasti tässä, pato murtuu. Silloin lähdemme pilkkomaan ongelmia pienemmiksi. Jaamme niitä kategorioihin ja kiireellisyysjärjestyksiin ja haemme vastapainoa asioista, jotka ovat hyvin. Hyviä asioita on aina, vaikka kukaan ei näkisikään niitä. Kun me olemme mukana prosessissa, ihmisellä herää toivo. Se on merkki siitä, että olemme jo poissa sellaisesta totaalihallitsemattomuuden kaaoksesta, joka ihmisellä voi olla päässä, sydämessä ja sielussa.”

- Leena Ruopio, vastaava oheisvanhemmuusohjaaja. (Neljä astetta 2012)

Mottona yrityksellä on: Monimuotoisen rakkauden keinoin elämän mittaisia muutoksia. Elämän mittaisia tuloksia saavutetaan silloin, kun on tehty riittävästi intensiivistä yksilötyötä, rakennettu vankkoja ihmissuhteita, lapsi/ nuori on kokenut iloa, riemua, välittämistä ja onnistumisen kokemuksia, luurangot on kolisteltu esiin ja käsitelty ne. On opittu terveellinen elämäntapa ja monimuotoisen rakkauden osa-alueet toimivat kasvuympäristössä ilman tukitoimia. Monimuotoisen rakkauden kartta pitää sisällään lapsen perustarpeita ja sitä kuinka niitä voidaan täyttää. Kartta perustuu YK:n lastenoikeuksien sopimukseen. YK: lasten oikeuksien sopimus on hyväksytty YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989. Sopimus koskee kaikkia alle 18- vuotiaita ja on laajimmin ratifioitu YK:n ihmisoikeussopimus. Sopimuksessa on neljä yleistä periaatetta: syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen, sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen. Suomessa lasten oikeuksien sopimus tuli voimaan vuonna 1991. Sopimus velvoittaa valtion huolehtimaan tiedon jakamisen lasten oikeuksista lapsille ja aikuisille. UNICEF: in entinen pääsihteeri J.P. Grant sanoo, että lapsen oikeus on aikuisen velvollisuus. Sopimus luettelee lapsille kuuluvat oikeudet ja asettaa valtiolle eli aikuisille ensisijaisen vastuun toteuttaa ne. (Neljä astetta 2010; Unicef 2013.)

6.2 Yrityksen arvot

Rakkaus. ”Kaikki ihmiset tarvitsevat rakkautta monin tavoin, ja kun me sitä saamme, meistä tulee voimavara elämälle.” Lastensuojelun piirissä olevat perheet ovat jääneet vaille rakkautta, eikä perustarpeita ole täytetty. Toisen ihmisen hyväksyminen sellaisena, kun hän on ja aito kuuleminen on perustarpeiden täyttämistä. (Neljä astetta perehdytyskansio 2012.)

Yksilönkunnioittaminen. Ihmiset ovat erilaisia, ainutlaatuisia ja elävät omanlaistaan elämää. Toisten ihmisten tunteita ja näkökulmia tulee kunnioittaa siinä missä omiaankin. ”Yksilöllisyyden kunnioittaminen on erilaisuuden hyväksymistä.” (Neljä astetta perehdytyskansio 2012.)

Vastuu. ”Jos jotain sovitaan ja luvataan, sen takana seisotaan.” Kaikki lapset lähtevät samalta viivalta, jonka jälkeen vanhemmat kantavat vastuuta, vastuun kantamiseen on saatavissa apua. (Neljä astetta perehdytyskansio 2012.)

Nöyrä ja terve asenne. Tuntiessani haavoittuneisuuteni, voin kohdata myös minussa olevan rakkauden tarpeen ja pystyn vastaanottamaan rakkautta. Oppiessani rakastamaan itsessäni olevaa särkynyttä puolta, pääsen elämässä eteenpäin. Särkyneisyyden takaa löytyy vastauksia. Me ihmiset olemmekin rohkeita, jos uskalamme tiukan paikan tullen nostaa kädet pystyyn ja ottaa apua ja tukea vastaan.” (Neljä astetta perehdytyskansio 2012.)

Tulevaisuus. ”Oikeanlaisessa vuorovaikutussuhteessa ihminen voidaan auttaa parantumismatkalle, jolloin hän jaksaa ottaa yhä enemmän vastuuta itsestään. Kun toinen ihminen on toiselle läsnä ja kulkee rinnalla, mahdottomastakin voi tulla mahdollista.” Vaikeissakin olosuhteissa kasvaneella ihmisellä on mahdollisuus päästä pois hallitsemattomuuden kaaoksesta. (Neljä astetta perehdytyskansio 2012.)

Järki. ”Kun raamit ovat kunnossa, ihmisten ja yrityksen voimavarat vapautuvat tarkoituksenmukaiseen ja levolliseen tekemiseen.” Järkevät raamit tarkoittavat vakavaraisuutta, hyvin rakennettuja palveluita, niiden toteutumista tukevia prosesseja sekä yhteisesti sovittuja toimintatapoja. (Neljä astetta perehdytyskansio 2012.)

Sisäinen yrittäjäyys. ”Haluamme panostaa pitkäjänteiseen toimintaan myös yrityksemme sisällä ja antaa aikaa, resursseja ja tilaa ihmisten kasvulla ja kehitykselle.” Yrityksen sisäiset toimintamallit ovat mahdollistaneet oheisvanhemmuusohjaajan tehokkaan ajankäytön. Organisaation sisällä luodut raamit rakkaus, huolenpito, rajat, suojelu ja puolustavuus siirtyvät työntekijöihin ja sitä kautta asiakkaiden elinympäristöön. (Neljä astetta perehdytyskansio 2012.)

Menestyksekkäs asiakasyhteistyö. ”Ongelmien eli oireiden sijasta suuntaamme huomion ihmisen todellisiin tarpeisiin ja niiden täyttymiseen.” Rakentamalla ihmiselle lisää onnistumisen kokemuksia, ihmissuhteita, iloa ja harrastuksia annamme hyvää mihin tarttua tulevaisuudessakin. Jokaisessa ihmisessä ratkaisut ovat jo olemassa, työntekijän tehtävä on auttaa näiden löytämisessä. (Neljä astetta perehdytyskansio 2012.)

Seuraavassa taulukko, johon on liitetty Neljä astetta Oy:n arvot Schwartsin arvo-teorian mukaan. (Ks. kohta 4.2)

Taulukko 1. Yrityksen Neljä astetta Oy:n arvot taulukkoon sijoitettuna. (Mukail-len Pohjanheimo 2005, 241.)

Arvoulottuvuudet	Arvoalueet	Yrityksen Neljä astetta arvot
Säilyttäminen	Turvallisuus	
	Perinteet	
	Yhdenmukaisuus	Järki
Itsensä ylittäminen	Hyväntahtoisuus	Nöyrä ja terve asenne
	Universalismi	Yksilön kunnioittaminen Vastuu Rakkaus Menestyksekkäs asiakasyhteistyö
Avoimuus muutokselle	Itseohjautuvuus	Sisäinen yrittäjäyys
	Virikkeisyys	
	Hedonismi	Tulevaisuus
Itsensä korostaminen	Suoriutuminen	
	Valta	

Arvot rakkaus, menestyksekkäs asiakasyhteistyö, vastuu ja yksilön kunnioittaminen voidaan määritellä kuuluvaksi arvoalueeseen universalismi, arvoulottuvuudelle itsensä ylittäminen. Universalismissa olennaista on ihmisten sekä luonnon hyvinvoinnista huolehtiminen. Samalle arvoulottuvuudelle, arvoalueelle hyvántahtoisuus voidaan liittää yrityksen arvo nöyrä ja terve asenne. Hyvántahtoisuuden tavoitteena on lisätä ja säilyttää läheisimpien ihmisten hyvinvointia arkisessa kanssakäymisessä. Yrityksen arvoista sisäinen yrittäjyys ja tulevaisuus sijoittuvat arvoulottuvuudelle avoimuus muutokselle. Sisäinen yrittäjyys kuuluu arvoalueelle itseohjautuvuus ja arvo tulevaisuus voidaan liittää arvoalueelle hedonismi. Hedonismin päämääränä on henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttaminen. Sillä painotetaan itsenäistä ajattelua ja toimintaa. Arvo järki sijoittuu arvoulottuvuudelle säilyttäminen, arvoalueelle yhdenmukaisuus. Yhdenmukaisuuden päämääränä on elää sosiaalisten normien mukaan. (Puohiniemi 2002, 33–36.)

Kuten edellä on mainittu arvoulottuvuudet avoimuus muutokselle, sekä itsensä korostaminen ovat yksilön päämääriä edistäviä arvoja, kun taas säilyttäminen ja itsensä ylittäminen yhteisiä päämääriä edistäviä arvoja. Yrityksen Neljä astetta arvoista kuusi kiinnittyvät yhteisiä päämääriä edistäviin arvoihin ja kaksi arvoa kiinnittyy yksilön päämääriä edistäviin arvoihin. (Ks. kohta 4.2)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää toimiiko yritykset lastensuojelukentällä määrittelemiensä arvojen mukaan. ”Arvot ovat ihmisen yleisluontoisia käsityksiä tai uskomuksia, jotka liittyvät toivottaviin lopputuloksiin tai toivottavaan käyttäytymiseen”. (Engeström 2005, 325.) Lastensuojelukenttä on moninainen, joten pohdintojen jälkeen haluttiin keskittyä avopalveluiden ja sijoituksen väliseen vaihtoehtoon.

Tutkimuksen kohteeksi valittiin uuden sukupolven lastensuojeluyritys Neljä astetta. Yrityksen yhteistyöjohtajalle esitettiin kohderyhmäksi yrityksen työntekijöitä, jotka myöhemmin räätälöitiin neljään vastaavaan oheisvanhemmuusohjaajaan. Vastaavien oheisvanhemmuusohjaajien vastuualueita ovat: Etelä,- Itä,- Länsi ja Keski-Suomi. Vastaava oheisvanhemmuusohjaaja työskentelee lastensuojelukentällä asiakastyössä, sekä toimii esimiehenä oman alueensa oheisvanhemmuusohjaajille.

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa. Aineisto kerätään todellisissa tilanteissa ja kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan menetelmiä joissa haastateltavien omat mielipiteet ja näkökulmat pääsevät esille. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161.) Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohteena olevia tapauksia tutkittavien näkökulmasta. Laadullinen tutkimus suuntautuu laatuun, ei määrään. Laadullisen tutkimuksen raporttia kirjoittaessa, sen eri vaiheet eivät aina erotu yhtä selkeästi, kuin määrällisessä tutkimuksessa. Tutkimusaineiston analyysi ja keruu voivat olla hyvin kietoutuneita toisiinsa, eikä niitä voida erottaa samoin kun määrällisessä tutkimuksessa. Näin ollen tutkimustehtävät saattavat muokkautua tutkimuksen edetessä. (Tuomi & Saara 2009, 150.)

7.1 Aineistonkeruumenetelmä

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin Avanton products Oy:n tuottamaa dokumenttia Ikuisesti sinun. Dokumentin on käsikirjoittanut ja ohjannut Mia Halme. Luvan dokumentin käyttämiseen kysyimme tuottaja Sonja Lindéniltä sähköpostitse. (Ks. Liite 5) Dokumentti tilattiin Avanton products Oy:ltä. Ikuisesti sinun kertoo huostaan otettujen lasten, heidän biologisten vanhempiensa ja sijaisvanhempiensa kautta rakkaudesta ja kiintymyksestä. Elokuva kuvaa lapsen ja biologisen vanhemman välistä vahvaa, näkymätöntä sidettä. Vanhemmat ikävöivät lapsiaan, vaikka eivät pystyisikään heistä huolehtimaan. Lapset rakastavat vanhempiaan ehdoitta ja kaipaavat näiden tukea ja hyväksyntää. Sijaisvanhemmat yrittävät hoitaa yksinäisyyttä ja paikata läheisyyden puutetta oman jaksamisensa äärirajoilla. (Halme 2011.)

Dokumentista valittiin kolme episodista, jotka kestävät maksimissaan kolme minuuttia. Tilanteet leikattiin Windows Movie Maker ohjelmalla asiantuntija-apua käyttäen ja lähetettiin salattuna YouTube linkkinä haastateltaville. Näin mahdollistettiin haastateltaville tutustuminen materiaaliin, sekä tutkimuskysymyksiin ennen itse haastattelutilannetta. Episodit ovat tyypillisiä tilanteita lastensuojelukentällä. Valintatilanteessa ei käytetty tiettyjä kriteerejä, vaan tilanteet dokumentista valittiin yhteisten näkemysten perusteella. Valitut kohtaukset löytyvät työn lopusta. (Ks. Liite 2, 3 ja 4 sekä kohta 8)

Jokaisesta valitusta episodista haluttiin kysyä samat kysymykset:

Miten sinä tässä tilanteessa oheisvanhemmuusohjaajana toimit?

Valitsetko kaksi arvoa, jotka mielestäsi tulisi näkyä tässä tilanteessa oheisvanhemmuusohjaajalla?

Haastattelupäivät sovittiin materiaalien lähetysten jälkeen, puhelimitse jokaisen vastaavan oheisvanhemmuusohjaajan kanssa. Pitkien välimatkojen vuoksi haastattelut päätettiin tehdä puhelimitse. Haastatteluihin varattiin yksi tunti aikaa jokaiselle vastaavalle oheisvanhemmuusohjaajalle. Dokumentin käyttäminen haastattelujen välineenä oli uutta niin haastateltaville, kuin haastatteliijoille.

Haastateltavat halusivat katsoa dokumentin ennen haastattelun aloittamista, mikä koettiin hyvänä toimintatapana. Dokumentti viritti hyvin keskustelua ja aineistoa kertyi tarvittava määrä. Puhelinhaastattelut tallennettiin Vaasan ammattikorkeakoulusta lainattuun digitallentimeen, josta ne siirrettiin tietokoneelle ja myöhemmin litteroitiin omaan käyttöön. Haastattelut toteutettiin tammi- ja helmikuussa 2013.

7.2 Aineiston analyysi

Aineiston keruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Kysymykset kohdistuvat ennalta suunniteltuihin teemoihin. Teema-alueet ovat tiedossa ja ne ovat kaikille haastateltaville samat. Tässä tutkimuksessa teema-alueet olivat dokumentista valitut kolme episodtia. Teemahaastattelussa haastattelijan on otettava huomioon haastateltavien puheliaisuus ja toisaalta myös niukkasanaisuus. On pohdittava miten keskustelut avataan ja miten niitä ohjailaan. (Hirsjärvi ym. 2010, 208,211.)

Haastattelun tulokset analysoitiin teemoittain käyttäen teorialähtöistä sisällönanalyysia. Teorialähtöisessä tutkimuksessa tutkimusaineiston analyysi perustuu jo olemassa olevaan teoriaan tai malliin. (Tuomi ym. 2009, 113.) Tutkimuksessa teorialmallina käytettiin yrityksen olemassa olevia arvoja: rakkaus, vastuu, yksilön kunnioittaminen, järki, nöyrä ja terve asenne, sisäinen yrittäjäyys, menestyksekkäs asiakasyhteistyö sekä tulevaisuus. (Neljä astetta 2010.)

Kysymyksistä saatu aineisto tallennettiin, siirrettiin tietokoneelle ja litteroitiin. Litterointi tarkoittaa aineiston puhtaaksi kirjoittamista sana sanalta. Tämä helpottaa kokonaiskäsityksen saamista aineistosta. Litteroinnin jälkeen kysymyksestä *miten toimit oheisvanhemmuusohjaajana*, saatu aineisto koodattiin väreillä, sekä numeroilla. Koodatut ilmaisut ryhmiteltiin Neljä astetta yrityksen määrittelemiin arvoihin. Tämän jälkeen laskettiin kuinka monta ilmaisua kukin arvo sai. *Arvojen valinta* kysymyksessä vastaajien nostamat arvot kuvataan pylväsdiagrammilla. Tutkimustuloksia esiteltäessä on haluttu käyttää suoria lainauksia haastateltavien vastuksista. Suorilla lainauksilla lukija saa paremmat perustelut siitä, miten tulokset on tehty.

7.3 Tutkimuksen validius ja eettisyys

Validius eli luotettavuus on tutkimukseen arviointiin liittyvä käsite. Luotettavuus tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata, juuri sitä mitä on ollut tarkoituskin mitata. Päättökäsimusongelmana oli tutkia Neljä astetta Oy: n arvojen toteutumista heidän työssään. Tutkimusongelmaan löytyi vastaus, hyvin suunniteltujen kysymysten avulla. Tutkimuksen tekoon ja tiedonhankintaan liittyy moninaisia eettisiä kysymyksiä. Tutkimusta tehdessä on otettu huomioon luvat suhteessa Neljä astetta yritykseen sekä dokumenttiin Ikuisesti sinun. (Ks. Liite 1 ja 5.) Haastateltavat olivat tietoisia, että keskustelut tallentuvat ja jäävät vain haastattelijoiden käyttöön. Etiikan näkökulmasta on tärkeää, ettei suorista lainauksista voida päätellä kuka vastaajista on kyseessä, joten vastauksia on karkeistettu. Haluttiin painottaa myös sitä, että tutkimuksen päätyttyä kerätty aineisto tuhotaan. Kirjallisuuden valinnassa on käytetty harkintaa, eli lähdekritiikkiä. Lähteinä on käytetty yleisesti sosiaalialalla tunnettuja teoksia. (Hirsijärvi ym. 2010, 231–232, 23–25, 113.)

8 TUTKIMUSTULOKSET

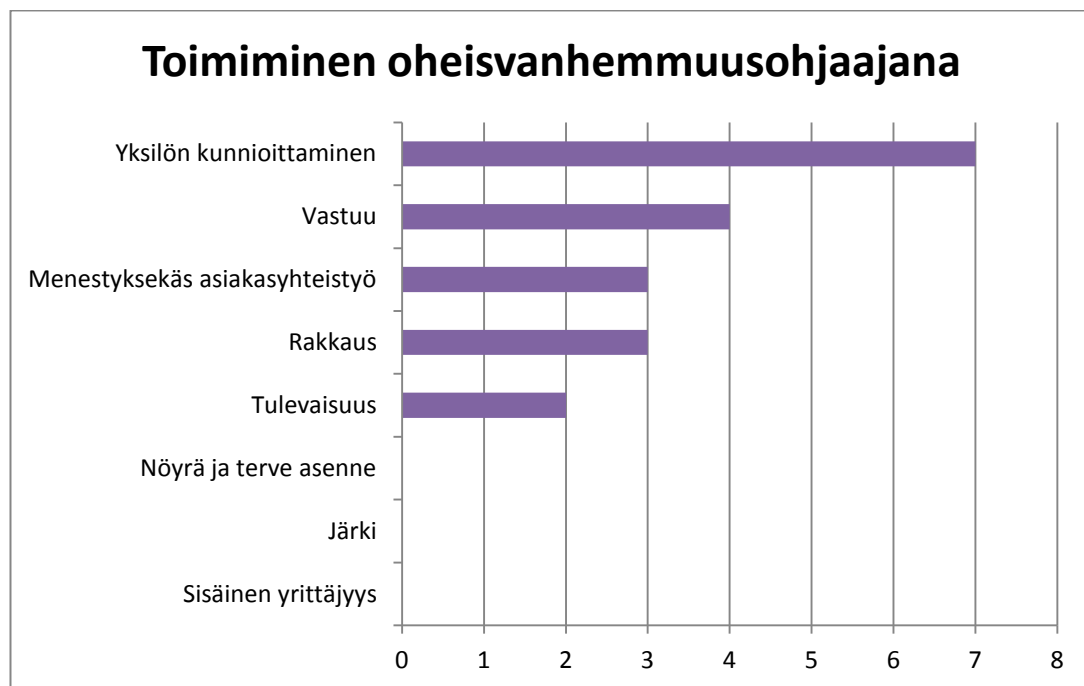
Vastaaville oheisvanhemmuusohjaajille esitettiin samat kaksi kysymystä kolmesta eri episodista. Vastaukset havainnollistetaan pylväskuvioilla, eli pylväsdiagrammilla. Kuviot täydentävät tekstiä ja ovat näin tehokas tapa tuoda visuaalisesti esiin vastauksista nousseiden arvojen määrät. (Hirsjärvi ym. 2010, 328–329.) Tässä osiossa analysoidaan tutkimustulokset episodi kerrallaan. Osiossa havainnollistetaan haastateltavien vastauksia käyttämällä suoria lainauksia tekstissä.

8.1 Episodi yksi

Ensimmäinen episodi on aivan dokumentin alussa, siinä biologinen äiti palauttaa tyttärensä ja poikansa lomalta sijaisperheeseen. Tilanne tapahtuu sijaisperheen eteisessä. Sijaisäiti ja sijaisisä ottavat lapset vastaan biologisen äitinsä saattelemisena. Kohtaus kestää noin kaksi minuuttia. (Ks. Liite 2)

8.1.1 Oheisvanhemmuusohjaajana tilanteessa toimiminen

Ensimmäinen kysymys oli ”Miten sinä tässä tilanteessa oheisvanhemmuusohjaajana toimit?”. Kysymyksen avulla haluttiin selvittää yrityksen arvojen näkymien kyseisen työntekijän tavassa toimia tilanteessa, jossa biologinen äiti palauttaa lapsensa sijaisperheeseen. Vastaavan oheisvanhemmuusohjaajan työtehtäviin kuuluu sekä kenttätö, että oman alueensa oheisvanhemmuusohjaajien esimiehenä työskentely.

Kuvio 3. Vastauksista nousseet yrityksen arvot suuruusjärjestyksessä.

Arvo yksilönnkunnioittaminen sai ilmaisuja 7 ja vastuu 4. Arvot rakkaus ja menestyksessä asiakas yhteistyö saivat ilmaisuja 3. Arvo tulevaisuus sai ilmaisuja 2. Arvoihin nöyrä ja terve asenne, järki ja sisäinen yrittäjyys ei viitattu kertaakaan.

Yksilökunnioittaminen (7). Vastaajia yhdisti ajatus siitä, että biologista äitiä olisi pitänyt huomioida paremmin ja puhua tälle kuin aikuiselle. Biologiselta äidiltä olisi voinut kysellä enemmän menneestä lomasta ja hänen tuntemuksistaan. Vastauksista nousi selvästi esiin biologisen äidin vanhemmuuden tukeminen. Toinen tärkeäksi noussut asia oli lasten huomioiminen ja tilanteen sanoittaminen heille lapsien ikätasoon sopivalla tavalla.

”Työntekijän tärkeä tehtävä tässä kohtaa olisikin pitää yllä äidin omanarvontuntoa.”

”Ohjaajana olisin ottanu siinä tilantees jonkinlaista johtajuutta ja esittäny niinku pojalle sellasia tarkentavia kysymyksiä vaikka että mitä ootte tehny ja mis ootte ollu. Olisin auttanu sitä lasta sanoittamaan, koska mulle tuli sellanen olo ettei uskaltanu sanoa kun tilanteessa oli molemmat äidit.”

Vastuu (4). Vastaajat näkivät tärkeäksi vahvistaa äidin ja pojan suhdetta. Haastateltavat vahvistaisivat biologisen äidin ja lasten välistä suhdetta pitämällä yksilökeskustelut ensin ja sitten puhumalla asioista yhdessä. Suhdetta olisi voinut tukea antamalla äidille enemmän tilaa ja aikaa. Vastaajat olisivat ohjanneet tilannetta niin, että ensin olisi hetki biologiselle äidille ja sen jälkeen sijaisvanhemmille. Sijaisäidin rooli tilanteessa oli vastaajien mielestä liian suuri. Yksi vastaajista kiinnitti huomiota siihen, että tyttö jätettiin biologisen äidin lähdettyä täysin yksin.

”Mitä yleensäkin oheisvanhemmuusohjaajan työssä ja meidän tavassa menetellä on, eli vahvistaa äidin ja pojan välistä suhdetta.”

”Meidän tehtävänä olis kannustaa ja vastuuttaa biologista äitiä fyysiseen kontaktiin lastensa kanssa.”

”Huomaa, että tytölläkin on tosi paha mieli, mutta on tosi yksin siinä tilanteessa.”

”Varmaan sellanen, että olisi yksilökeskustelu pojan ja vanhemman kanssa ja sitten kun kumpikin on saanu päästää pihalle niin puhuttais sitte yhdessä.”

Rakkaus (3). Yksi vastaaja nosti esiin, että hyvä vanhempi on riittävä vanhempi, kohdataan biologinen äiti tasavertaisena ja kunnioitten. Biologiset suhteet ovat elinikäisiä ja siksi hyvin tärkeitä. Vastaajat pitivät tärkeänä, että toiminta on perhelähtöistä ja kaikki osapuolet otettaisiin huomioon. Lapset olisivat tarvinneet enemmän aikaa asettuakseen taas uuteen tilanteeseen loman jälkeen.

”Työntekijän tehtävä on luottaa äitiin. Kaikista ei ole vanhemmiksi, me emme voi erotella vaan yrittää palauttaa vanhemmuutta.”

”Työntekijä ei ole besservisser eikä tiedä kaikkea.”

”Kotiuttamine ei olis tollanen nopea sutasu, vaan siihen annettas vaikka tunti kaks aikaa ja silleen että tota lapset pääsis taas asettuun takasi sinne sijaisperheen ympäristöön.”

Menestykseäs asiakasyhteistyö (3). Vastaajat nostivat esiin sijaisäidin inhimillisyyden puutteen kohdatessaan biologisen äidin. On haluttu tuoda esiin, että sijaisäiti kykenee huomioimaan biologista vanhempaa hetkellisesti, mutta sen jälkeen äiti on jätetty syrjään. Oheisvanhemmuusohjaajana vastaaja olisi keventänyt tilannetta, kysellen äidin tuntemuksia lomasta. Haastateltava olisi pyrkinyt tekemään tilanteesta mahdollisimman rauhallisen niin, että lapsella on lupa hyvästellä biologinen äiti rauhassa.

”Siinä kohdataan kyllä mun mielestä lapset, mutta tota mun mielestä vanhempaaki pitäs kohdata enemmän, ku käydä kertaalleen halaamassa.”

”Mä uskon, että tää biologinen äiti olis kyllä halukas ehkä siinäkin vielä asettamaan niitä lapsiaan sinne arkeen.”

”Biologinen äiti näytti ahdistuneelta ja hänellä oli paha olla ja sellasen korostaminen, että nyt on kaksi äitiä on mun mielestä turhaa ja epäinhimillistä.”

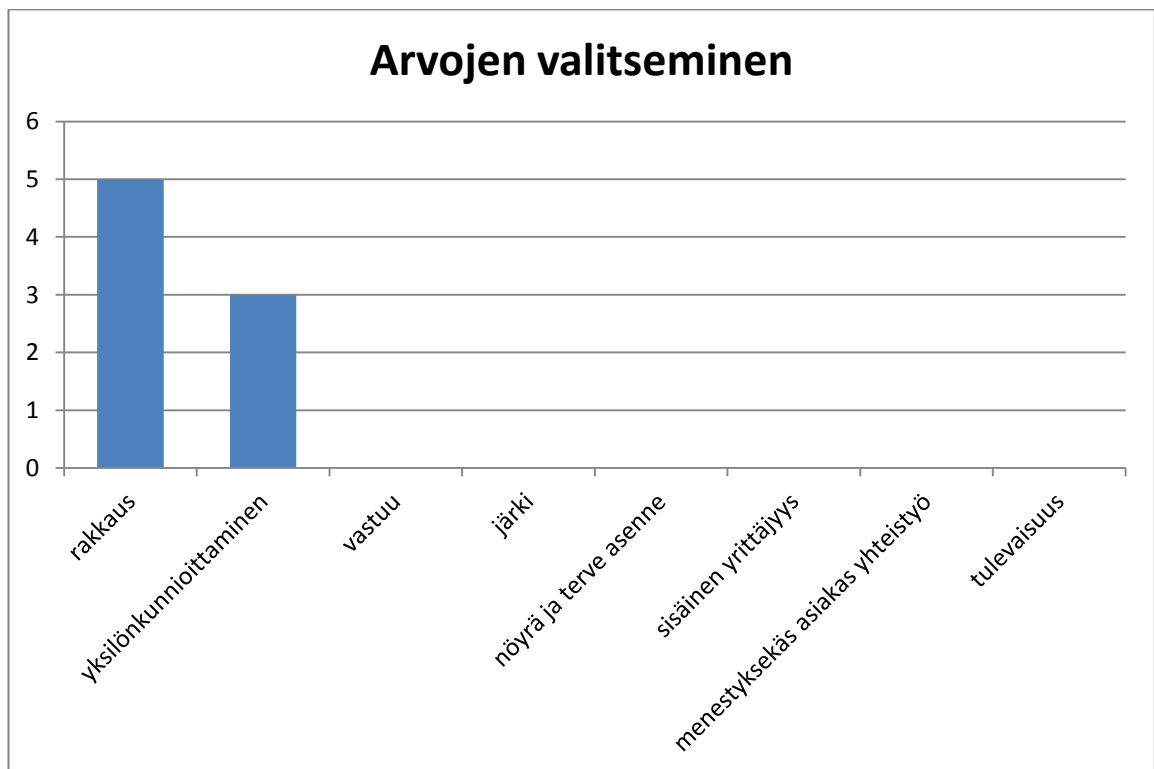
Tulevaisuus (2). Vanhemmuuden palauttaminen biologiselle äidille oli vastaajan mielestä kohtauksessa tärkeintä. Oheisvanhemmuusohjaajan tehtävä olisikin miettiä miten tilanteessa eteenpäin ja kuinka vanhemmuutta aletaan palauttaa. Biologista äitiä tulisi muistuttaa hänen ainutlaatuisuudestaan vanhempana. Kotiuttamisessa olisi voinut puhua siitä, milloin on biologisen äidin ja lasten seuraava tapaaminen. Vastaajan mielestä tulevaisuutta ajatellen olisi ollut hyvä kannustaa lapsia fyysiseen kontaktiin biologisen äidin kanssa. Fyysinen kontakti puuttuu usein lastensuojeluperheissä kokonaan.

”Työntekijän tärkein tehtävä on miettiä miten tilanteessa eteenpäin.”

”Meidän tärkein tehtävä on palauttaa silta takaisin lapsen ja vanhemman välille.”

8.1.2 Oheisvanhemmuusohjaajan arvot esimerkkitalanteessa

Toinen kysymys oli ”Valitsetko kaksi arvoa, jotka mielestäsi tulisi näkyä tässä tilanteessa oheisvanhemmuusohjaajalla?” Kysymyksellä haluttiin selvittää mitkä kaksi arvoa työntekijä nostaa tärkeimmiksi kyseisessä episodissa.

Kuvio 4. Haastateltavien valitsemat arvot suuruusjärjestyksessä.

Arvo rakkaus valittiin 5 kertaa. Arvo yksilönnkunnioittaminen valittiin 3 kertaa. Arvoihin vastuu, järki, nöyrä ja terve asenne, sisäinen yrittäjäyys, menestyksekkäs asiakasyhteistyö ja tulevaisuus ei viitattu lainkaan.

Rakkaus(5). Vastaajat olisivat lähteneet palauttamaan vanhemmuutta rakkauden kautta.

”Ettei vanhemmalta viedä sitä oikeutta ja rakkautta, vaan aidon rakkauden kautta palautellaan sitä vanhemmuutta.”

Yksilönnkunnioittaminen(3). Yksilönnkunnioittamisen olisi tullut näkyä biologisen äidin tunteiden huomioimisena.

”Eli siis mä valittisin tän rakkauden ja yksilönnkunnioittamisen. Tää inhimillisuus on mulle hyvin rakas sana, ja musta yksilönnkunnioittaminen merkitsee sitä inhimillistä kohtaamista.”

8.1.3 Yhteenveto episodista yksi

Ensimmäinen kohtaus käsitteli teemoja biologinen vanhemmuus ja sijaisvanhemmuus. Kaikki neljä haastateltavaa keskittyivät vahvasti biologisen äidin vanhemmuuden tukemiseen. Kohtauksessa biologinen äiti jätettiin syrjään, tästä syystä vastaajat näkivät tärkeäksi yksilönnkunnioittamisen ja kunnioittavan kohtaamisen. Halutaan korostaa sanoittamisen tärkeyttä, ja huomioida myös biologisen äidin tunteita. Vastauksista käy ilmi, että yrityksen arvot näkyvät oheisvanhemmuusohjaajien työssä. Haastateltavat kiinnittivät kohtauksessa huomioita samoihin teemoihin. Tämän pohjalta voidaan todeta, että vastaukset olivat yhteneväisiä.

8.2 Episodi kaksi

Toisessa episodissa esiintyy sama perhe, kuin ensimmäisessäkin. Tilanne on sosiaalitoimistossa. Asiakassuunnitelmapalaverissa käsitellään lasten kotiuttamista ja siihen liittyviä tukitoimia. Palaverissa paikalla on lasten biologinen äiti, hänen miesystävänsä, sijaisvanhemmat sekä kaksi sosiaalityöntekijää. Episodi kestää noin kolme minuuttia. (Ks. Liite 3)

8.2.1 Oheisvanhemmuusohjaajana tilanteessa toimiminen

Myös toisessa kohtauksessa ensimmäinen kysymys oli ”Miten sinä tässä tilanteessa oheisvanhemmuusohjaajana toimitisit”. Kysymyksen avulla haluttiin selvittää yrityksen arvojen näkyminen kyseisen työntekijän tavassa toimia asiakassuunnitelmapalaveri tilanteessa. Vastaajat asettivat itsensä palaveriin oheisvanhemmuusohjaajan rooliin.

Kuvio 5. Vastauksista nousseet yrityksen arvot suuruusjärjestyksessä.

Arvo yksilönkunnioittaminen sai 6 ilmaisuja. Arvot menestyksekkäs asiakasyhteistyö ja tulevaisuus saivat ilmaisuja 5. Arvo vastuu sai ilmaisuja 3. Arvo nöyrä ja terve asenne sai ilmaisuja 2. Arvo rakkaus sai ilmaisuja 1. Arvot sisäinen yrittäjyys ja järki eivät saaneet lainkaan ilmaisuja.

Yksilönkunnioittaminen (6). Kaikki vastaajat olisivat keskittyneet palaverissa enemmän biologisen äidin tunteiden sanoittamiseen ja vanhemmuuden vahvistamiseen. Haastateltavien mukaan sijaisäitiä olisi pitänyt rajata, jotta hän ei vie liikaa tilaa palaverissa. Biologinen äiti ei tullut palaverissa kuulluksi, eikä hänen ainutlaatuisuuttaan vanhempana tuotu esiin, tässä oheisvanhemmuusohjaaja olisi toiminut äidin tukijana.

”Äidillä oli arvoton olo, sen itsetuntoa olisi pitänyt kohottaa.”

”Vanhemmalle pitäisi puhua, kuin aikuiselle, alistunut olo huokui äidistä.”

Menestyksenkäs asiakasyhteistyö (5). Ammatilaisen tulisi valmistella biologista vanhempaa tulevaan asiakassuunnitelmapalaveriin, tuoden esiin ne asiat joita tullessaan käymään läpi. Palaverit saattavat olla biologiselle vanhemmalle haastavia, koska häneltä puuttuu asiantuntijan tietämys oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Ammatilaisen tulisi tukea vanhempaa, ja tuoda esille hänen näkemyksensä ja odotuksensa sanoittamalla tilannetta.

”Mä ainakin ohjeistan ja meillä ohjeistetaan, että palaverit käydään etukäteen läpi, jos sieltä nousee jotain sellasta, mitä vanhemmat ei pysty tuomaan esiin.”

”Vanhemmalla ei välttämättä ole tieto-taitoa toimia viranomaisverkostossa, siinä tukeminen tärkeää.”

Tulevaisuus (5). Huostaanoton purkutyö on perheen valmistamista siihen, että lapset palaavat kotiin. Vastaajat nostivat esiin läheisverkoston tärkeyden osana perheen arkea, kun kotiuttaminen on tapahtunut. Tulevaisuuden kannalta tärkeää olisi suunnitella kotiin struktuureja, jotka tuovat arkeen turvallisuutta. Tässä oheisvanhemmuusohjaaja olisi vanhemman tukena luomassa rutiineja kotiin. Tavoitteena suunnitella yhdessä sellaiset toimintatavat, että äiti pystyy vanhempana kantamaan vastuun tulevaisuudessa.

”Luodaan struktuureita kotiin, jotta palaaminen olisi lapsille mahdollisimman helppoa ja olis ennakoitavissa mitä kotona tulis tapahtumaan.”

”Meillä on käytössä verkostokartta ja sillä kartotetaan kenen kanssa vanhempi tekee töitä ja kenen kanssa haluais tehdä töitä.”

”Oheisvanhemmuusohjaaja tekis työtä biologisen vanhemman luona ennen, kun lapset kotiutetaan sijaisperheestä, laitoksesta tai mistä tahansa.”

Vastuu (3). Vastaajat kiinnittivät huomiota asiakassuunnitelmapalaverissa nostettuun ratsastusterapiaan. Terapia herätti ajatuksia vastuun ulkoistamisesta ja sen todellisesta hyödystä. Neljä astetta yrityksen toimintatapoihin kuuluu sopia vetovastuussa oleva henkilö ennen palaveria, se voi olla sosiaalityöntekijä tai oheisvanhemmuusohjaaja.

”No terapioiden kohdalla kannattaa aina miettiä mikä hyöty niistä todella on. Ehkä lähtisin toisin keinoin vahvistamaan äidin ja pojan suhdetta.”

”Terapiasta puhuttaessa lapsen hoito ulkoistetaan, eikä itse oteta vastuuta.”

Nöyrä ja terve asenne (2). Vastaaja pohtii jäikö biologiselle äidille palaverista sellainen olo, että hän oikeasti kehittyy ja kasvaa taas vanhemmaksi. Toinen haastatettava mietti palaverin todellista hyötyä suhteessa kotiin palaamiseen ja kiinnittää myös huomioita siihen, saako biologinen äiti tarvittavan tuen vanhemmuuteensa.

”Ennen palaveria olis myös ollut hyvä miettiä mikä on palaverin todellinen hyöty.”

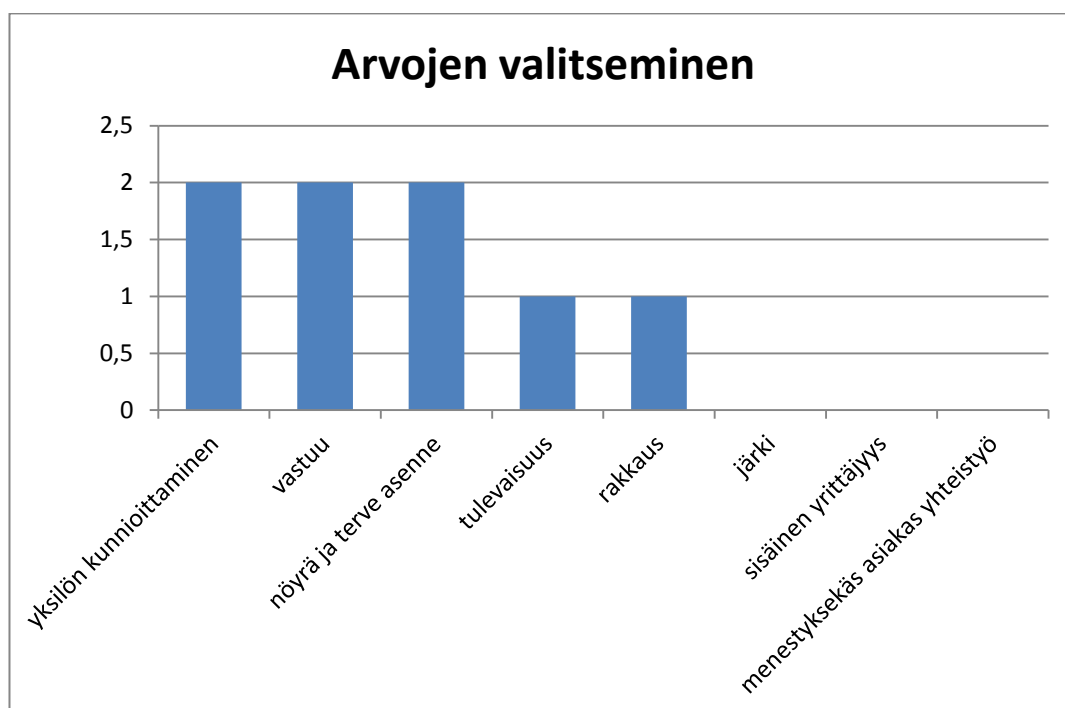
”Loppujen lopuksi tarkoitus on, että äiti olisi kasvanut vanhemmuuteen niin, että oheisvanhemmuusohjaajaa ei enää tarvita.”

Rakkaus (1). Vastaaja toi erityisesti esiin sijaisäidin kommentin joka koski lapsen erityisyyttä. Haastateltavan mukaan kommentti oli epäasiallinen, ja hän korostaa-kin että oma työskentelytapa perustuu rakkaudelliseen kohtaamiseen. Ainutlaatuisuuden korostaminen on etusijalla, kun lähdetään työskentelemään henkisesti haavoittuneiden ihmisten kanssa.

”Biologiselle äidille nämä lapset ovat erityisempiä, kuin yksikään ihminen tässä maailmassa. Sellainen ainutlaatuisuuden esille nostamine on hirveen tärkeätä, ja rakkaudellinen kohtaaminen.”

8.2.2 Oheisvanhemmuusohjaajan arvot esimerkkitalanteessa

Toinen kysymys oli: ”Valitsetko kaksi arvoa, jotka mielestäsi tulisi näkyä tässä tilanteessa oheisvanhemmuusohjaajalla?” Kysymyksellä haluttiin selvittää mitä oheisvanhemmuusohjaaja näkee tärkeäksi asiakassuunnitelmapalaverissa, jossa kohtaa sijaisvanhemmat, biologisen äidin ja sosiaalityöntekijät. (Ks. kohta 3.3)

Kuvio 6. Haasteltavien valitsemat arvot suuruusjärjestyksessä.

Arvot yksilönkunnioittaminen, vastuu, sekä nöyrä ja terve asenne valittiin 2 kertaa. Arvot rakkaus ja tulevaisuus valittiin 1 kerran. Arvoihin sisäinen yrittäjäyys, järki ja menestyksenkäs asiakasyhteistyö ei viitattu kertaakaan.

Yksilönkunnioittaminen (2). Tyypillisimmillään yksilönkunnioittaminen liitettiin biologisen äidin tukemiseen asiakassuunnitelmapalaverissa.

”Tän biologisen äidin läsnäolon kunnioittaminen ainutlaatuisena vanhempana, eli toi yksilönkunnioittaminen.”

Vastuu (2). Vastuu nostettiin tärkeäksi, koska sen tulisi siirtyä takaisin biologiselle vanhemmalle.

”Mä valitten ton vastuun, koska se siirtyy takasin sinne biologisille vanhemmille huostan päätyttyä.”

Nöyrä ja terve asenne (2). Nöyrä ja terve asenne liitettiin äidin itsetunnon kohottamiseen.

”Nöyrä ja terve asenne siihen äidin itsetunnon kohottamiseen sillä tavalla, ettei tarvi vielä osata kaikkea ja voi kehittyä asioissa.”

Rakkaus (1). Haastateltava toisi rakkauden kautta esiin hyviä puolia esiin äidistä sekä lasten kotiin paluusta.

”Rakkauden tulisi näkyä myös palaverissa, toisin esiin niitä äidin positiivisia puolia.”

Tulevaisuus (1). Tulevaisuus liitettiin huostaanoton purkutyön onnistumiseen.

”Valmistellaan äitiä siihen tulevaan, kun lapset kotiutuu.”

8.2.3 Yhteenveto episodista kaksi

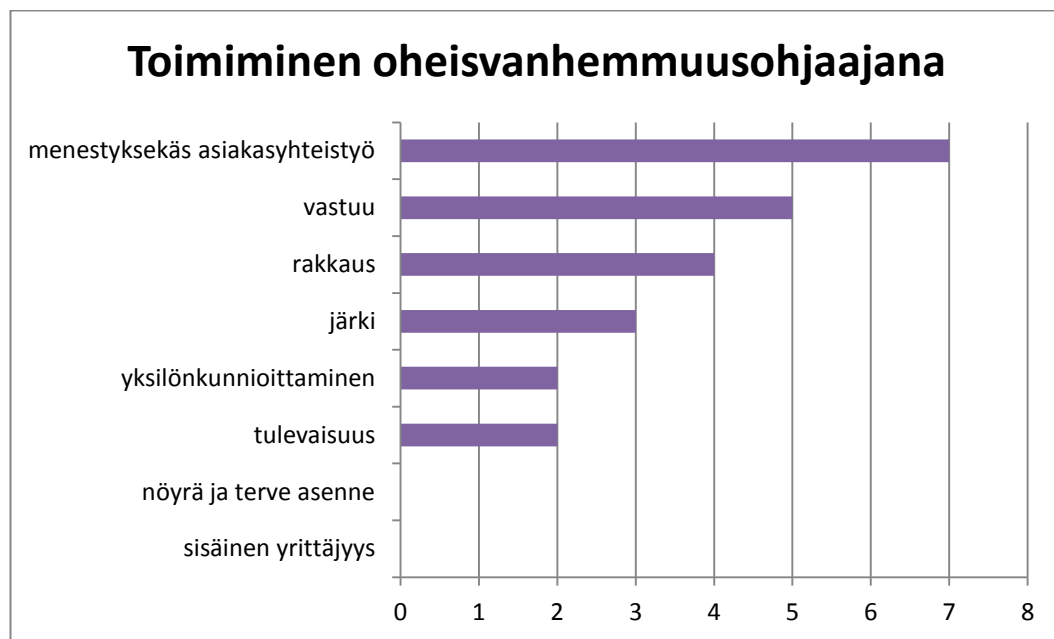
Toinen kohta käsittelee teemoja asiakassuunnitelmapalaveri ja huostaanoton purku. Eniten vastaajat kiinnittivät huomiota biologisen äidin tukemiseen palaverissa. Vastaajia yhdisti ajatus siitä, että ennen palaveria asioita olisi tullut käydä läpi biologisen äidin kanssa ja sopia etukäteen mitä asioita otetaan esiin. Äidin kanssa tiiviissä yhteistyössä oleminen viittaa vahvasti arvoon menestyksekkäs asiakasyhteistyö. Vastauksista voidaan todeta vastaavien oheisvanhemmuusohjaajien nostavan tärkeimmäksi arvoksi yksilön kunnioittamisen. Tärkeinä arvoina nähtiin myös tulevaisuus ja vastuu. Vastuu olisi tarkoitus siirtää takaisin biologiselle äidille, tässä työntekijä olisi mukana luomassa yhdessä äidin kanssa struktuureja kotiin. Näin valmistellaan sekä äitiä, että lapsia yhteiseen arkeen ja kotiin palaamiseen.

8.3 Episodi kolme

Kolmas episodi on dokumentissa esiintyvän tytön pohdintaa sukulaissuhteista ja omasta historiastaan. Tyttö asuu sijaisperheessä, hänen äitinsä on kuollut ja isä vankilassa. Tyttö miettii itsenäisesti, minkälaisia ihmissuhteita tarvitsee elämäänsä ja ketä ihmisiä siihen kuuluu. (Ks. Liite 4)

8.3.1 Oheisvanhemmuusohjaajana tilanteessa toimiminen

Myös kolmannessa kohtauksessa ensimmäinen kysymys oli ”Miten sinä tässä tilanteessa oheisvanhemmuusohjaajana toimit?”. Kysymyksen avulla haluttiin selvittää yrityksen arvojen näkyminen yksilötyöskentelyssä. Haastattelujen pohjalta voidaan todeta, että viimeinen kohta herätti vastaajissa eniten tunteita, koska siinä esiintyvä tyttö pohti asioita yksin ilman aikuisen läsnäoloa.

Kuvio 7. Vastauksista nousseet yrityksen arvot suuruusjärjestyksessä.

Arvo menestyksekkäs asiakasyhteistyö sai imaisuja 7, arvo vastuu 5, arvo rakkaus 4, arvo järki 3, arvot yksilönnkunnioittaminen ja tulevaisuus saivat ilmaisuja 2. Arvoihin nöyrä ja terve asenne ja sisäinen yrittäjyys ei viitattu kertaakaan.

Menestyksekkäs asiakasyhteistyö (7). Yrityksessä 4 astetta käytetään yhtenä työväliseenä verkostojen sitouttamissuunnitelmaa. Vastaajia yhdisti ajatus lähteä työskentelemään kohtauksessa olleen tytön kanssa verkostokartan avulla. Verkostojen sitouttamissuunnitelmaa aloitetaan tekemällä ensin asiakkaalle verkostokartta.

”Siinä varmaan eniten tuo meidän verkostoon liittyvä työ, että kartoitetaan sitä verkostoa ja sen jälkeen sovitaan tapaamisia näiden ihmisten kanssa. Vaikka ensin niin että ohjaaja tapaa ja sitten tyttö mukana. On näitäkin ketkä ei oikeasti halua pitää yhteyttä, tytön ei tarvitsisi tällaista pettymystä kuulla, vaan aikuiset käsittelis sen asian ensin keskenään.”

”Intensiivinen verkostotyö, eli istutaan alas ja pohditaan mitkä on ne olemassa olevat verkostot, ja mitä tyttö haluaa suhteessa niihin ihmisiin.”

”Eli nyt tää tyttö tarvis sellasen ihmisen joka hänet kohtais, kuulis tän tytön niinku omanlaisenaan.”

”Meillä on nää kolme kulmakivee: kodintoimintamallin rakentaminen, monimuotoinen rakkaus ja verkoston rakentaminen. Lastensuojeluperheet menee helposti piiloon ja verkosto harvenee. Tarvis olla jotaki muutaki ku viranomaisverkosto.”

”Tää tyttö kuitenkin kaipaa läheisverkostoa ni aktivoida niitä suhteita uudelleen.”

Vastuu (5). Vastaajat kiinnittivät huomiota siihen, miksi tyttö pohtii näin suuria asioita yksin. Haastateltavia yhdisti näkemys siitä, että aikuisen tulisi ottaa enemmän vastuuta ja auttaa tyttöä omien tunteidensa analysoinnissa. Haastateltavat nostavat aikuisen vastuuta tässä tilanteessa.

”Varmaan pyrkisin aktiivisesti miettimään miten mä voisin tukea sitä niin että hän on turvassa.”

”Oheisvanhemmuusohjaajana työskentelyssä niiden tunteiden analysointia, pohdintaa ja oman itsensä irrottamista tapahtumista mitkä ei sinusta johdu.”

”Ihan liian nuori pohtimaan asioita yksin ja olisi tarvinnut työntekijää avukseen.”

Rakkaus (4). Eräs vastaajista toi esille tunnetilansa, jonka herätti tytön yksinäisyys. Vastaaja pohti sylihoidon mahdollisuutta ja koki, että tyttö on jäänyt vaille rakkautta. Toinen vastaaja toi myös esiin rakkautta vaille jäämisen ja sen vuoksi tyttö ei kykene olemaan lapsi.

”Rakkauden kautta tää tyttö sai mahdollisuuden olla oman ikäinen.”

”Kävi kyllä tunteisiin, liikutuin. Tuli sellanen olo että pitäs ottaa tyttö sylihoitoon.”

”Tyttö pitäisi oikeen nostaa jalustalle ja kuunnella häntä.”

Järki (3). Vastaajat korostavat aikuisen järkeä suhteessa teini-ikäiseen tyttöön. Tyttö tarvitsee pohdintojensa tueksi aikuisen, joka sanoittaa tilannetta järkevästi ottaen huomioon tytön kehityksen.

”Oheisvanhemmuusohjaaja kuulis sukulaisia ensin, kartottaais kenen kanssa oikeesti kannattaa olla tekemisis.”

”Lapsi sanoo ettei halua olla missään yhteydessä isään. Onko se sanottu kiukuspäiten vai onko heidän välillään tapahtunu jotaki kamalaa? Työntekijänä siis hyväksyä se, että ei tahdo olla nyt tekemisis, mutta tuoda tytölle esiin se mahdollisuus, että ajan kuluessa on ihan ok, jos haluuki olla isään yhteydessä.”

Yksilönkunnioittaminen (2). Yksi vastaajista näki tärkeänä, että tytöllä on oikeus tunteisiinsa ja niitä on hyvä näyttää. Yksilönkunnioittaminen näkyi myös siinä, että tyttö itse saa kertoa toiveensa siitä kenen kanssa haluaa olla yhteydessä ja kenen kanssa ei.

”Hänellä on oikeus tuntea mitä tuntee, on siis ok tuntea tunteita, joista ei oo päässy yli. Vähän ristiriitasta puhetta, mutta se on hänen selviytymiskeinonsa, koska hän on lapsi.”

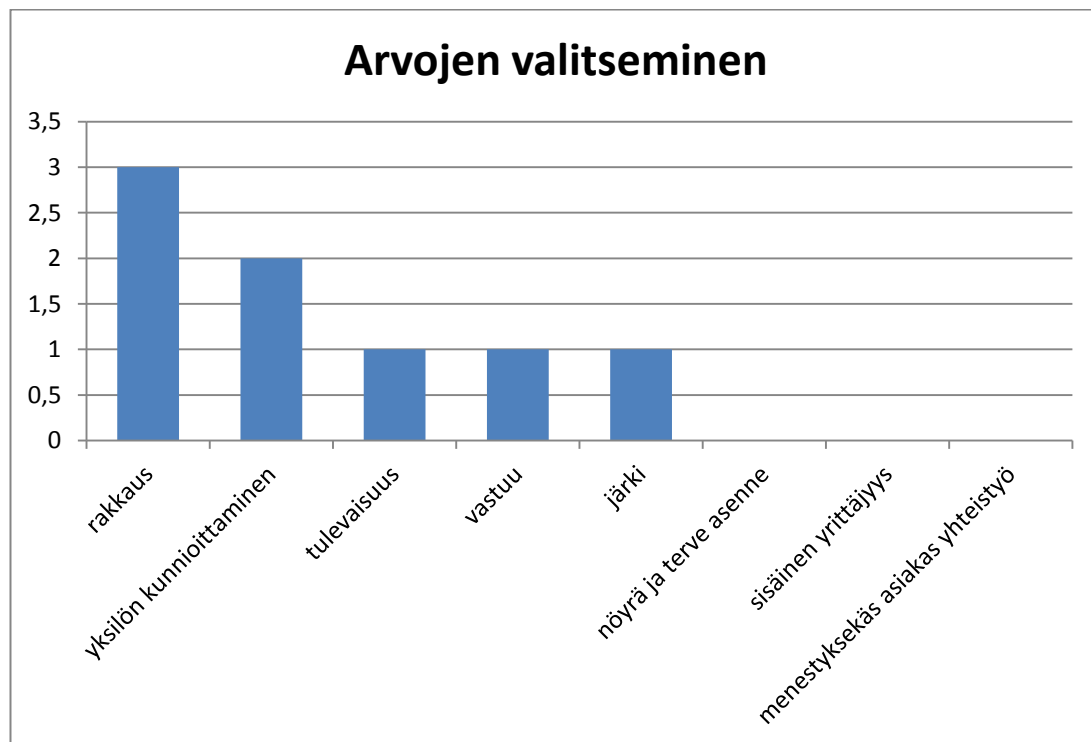
Tulevaisuus (2). Eräs vastaaja arvioi, että tytön kohdalla on kyse sukupolvien yli menevästä lastensuojelun asiakkuudesta. Vastaaja korosti, että tällainen lastensuojelun kierre olisi saatava poikki. Haastateltavat näkivät tärkeäksi oheisvanhemmuusohjaajan roolin, joka rakentaa tytölle verkoston kanssa hyvää ja turvallista tulevaisuutta.

”Verkosto mukaan ja luodaan tytölle turvallinen ja hyvä tulevaisuus.”

”Tärkeintä on muutos elämänsuuntaan ja tulevaisuuteen, eli katkaistaan sukupolvien yli ulottuva lastensuojeluketju.”

8.3.2 Oheisvanhemmuusohjaajan arvot esimerkkitilanteessa

Toinen kysymys oli: ”Valitsetko kaksi arvoa, jotka mielestäsi tulisi näkyä tässä tilanteessa oheisvanhemmuusohjaajalla?” Kysymyksellä haluttiin selvittää mitkä arvot yksilötyöskentelyssä nostetaan tärkeimmiksi.

Kuvio 8. Haastateltavien valitsemat arvot suuruusjärjestyksessä.

Arvo rakkaus valittiin 3 kertaa ja yksilönkunnioittaminen 2 kertaa. Arvot tulevaisuus, vastuu ja järki valittiin kaikki 1 kerran. Arvoihin sisäinen yrittäjyys, nöyrä ja terve asenne, sekä menestyksekkäs asiakasyhteistyö, ei viitattu kertaakaan.

Rakkaus (3). Vastaajat pohtivat lapsen oikeuksia ja velvollisuuksia ja sitä mikä kuuluu lapselle. Vastaajien mielestä tyttö pohtii suuria asioita, ilman aikuisen tukea.

”Rakkauden kautta tarjotaan tytölle aika ja paikka terveeseen hauskanpitoon.”

Yksilönkunnioittaminen (2). Yksilönkunnioittaminen nähtiin tärkeänä, jotta tyttö oppisi itse kunnioittamaan itseään.

”Tyttö kokee, ettei häntä kunnioiteta eikä huomata, vaikka hän sitä toivois. Mä näen et se olis sitä yksilönkunnioittamista.”

Tulevaisuus (1). Tulevaisuutta rakennettaisiin verkostokartan avulla, jotta tytön elämään saataisiin lisää turvallisia aikuisia.

”Tässähän pitää ehdottomasti katsoa tulevaisuuteen tän tytön kohdalla.”

Vastuu (1). Vastaajan mielestä tytöllä oli liikaa vastuuta vaikeista asioista.

”Vastuu siinä, että oheisvanhemmuusohjaaja auttaa häntä, kun hänellä ei ole äitiä, sit vastuu verkoston kartottamisesta, oheisvanhemmuusohjaajalla vastuu, että kaikki asiat tulee huomioitua.”

Järki (1). Eräs vastaajista puhuu aikuisten järjestä, tarkoittaen sitä ettei tytön tarvitsisi tehdä suuria päätöksiä yksin, vaan yhdessä aikuisen kanssa.

”Nyt aikuisen järki käyttöön, niin ettei tytön tarvitse enää kokea turhaa mielipahaa.”

8.3.3 Yhteenveto episodista kolme

Ensimmäisessä kysymyksessä nousee vahvasti kaikilta haastateltavilta esiin halu kartoittaa tytön verkostoa, sekä käyttää yrityksen omaa työvälinettä verkoston sitouttamissuunnitelmaa. Toisin sanoen kartoitetaan ensin verkosto, josta poimitaan yhdessä asiakkaan kanssa merkitykselliset ihmiset ja heidän kanssaan sovitaan konkreettisia arjen toimintoja, joilla heidät sitoutetaan asiakkaan arkeen. (Neljä astetta perehdytyskansio 2012). Verkostotyö nähdään hyvin tärkeäksi suhteessa menestyksekkääseen asiakasyhteistyöhön.

Tärkeimmiksi arvoiksi vastaajat nostivat rakkauden ja yksilön kunnioittamisen. Kuten jo aiemmin mainittiin, tytön yksinäinen olemus herätti haastateltavissa paljon tunteita ja koettiin tytön jääneen vaille rakkautta. Halutaan myös korostaa tytön oikeutta omiin tunteisiinsa, mutta hän olisi tarvinnut aikuisen apua niiden tulkinnessa. Vastauksissa yhteistä oli vastaajien lähteminen eheyttämään tyttöä rakkaudellisella kohtaamisella ja yksilöä kunnioittaen.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kaikissa kolmessa episodissa vastaavat oheisvanhemmuusohjaajat olisivat toimineet arvojen yksilönkunnioittaminen, vastuu, rakkaus, menestyksekkäs asiakasyhteisyö ja tulevaisuus mukaan. Nämä esiin tulleet viisi arvoa nousivat vastaajilta teemasta riippumatta. Yksilönkunnioittaminen näkyi asiakkaan arvostavana kohtaamisena, oli kyseessä aikuinen tai lapsi. Haluttiin vahvistaa ja tukea biologista vanhemmuutta, sekä sanoittaa lapsille heidän tunnetilaansa ikätasoon sopivalla tavalla. Vastuulla tarkoitettiin vanhemmuuden palauttamista takaisin biologiselle vanhemmalle, eikä vastuuta ulkoisteta esimerkiksi terapialla. Kolmannessa episodissa pienen tytön vastuu itsestään nähtiin liian suurena, ja tässä olisi kaivattu aikuista vastuun kantajaksi.

Rakkaus tyypillisimmillään tarkoitti asiakkaiden ainutlaatuisuuden korostamista, sekä lapsien huomioon ottamista heidän asettuessaan sijaisperheen ympäristöön. Menestyksekkäs asiakasyhteistyö näkyi tukemisen muodossa kartoittamalla asiakkaan kanssa yhdessä hänen omaa läheisverkostoaan. Yrityksen yksi tärkeä työväline on verkostojen sitouttamissuunnitelma. Tulevaisuuden kannalta on merkityksellistä luoda kotiin strukturoitu arki, joka helpottaa perheen sopeutumista lasten kotiin paluuseen. Kolmannessa episodissa tytön kohdalla nähtiin tärkeäksi aikuisen tuki, jotta saadaan rakennettua tytölle hyvä ja turvallinen tulevaisuus.

Esiin nousivat myös arvot nöyrä ja terve asenne sekä järki yksittäisissä vastauksissa. Nöyrää ja tervettä asennetta tarvitaan pohdittaessa asiakassuunnitelmapalaverin todellista hyötyä suhteessa biologisen vanhemman saamaan tukeen. Järjellä taas viitattiin aikuisen järkeen, jota tyttö kolmannessa episodissa tarvitsee omien pohdintojensa tueksi. Aikuinen sanoittaisi tytön tunnetilaa huomioiden hänen ikätasonsa. Arvo sisäinen yrittäjäyys ei noussut kertaakaan. Kaikki vastauksissa nousseet toimintatavat vastaavat yrityksen arvoja.

Kaikissa kolmessa episodissa vastaavat oheisvanhemmuusohjaajat valitsivat arvot yksilönkunnioittaminen ja rakkaus. Nämä kaksi arvoa valittiin teemasta riippumatta. Rakkaus liitettiin biologisen äidin vanhemmuuden palauttamiseen, hyvien puolien esiin nostamiseen ja aidon rakkauden kautta kannustettaisiin olemaan äiti. Kolmannessa episodissa tytölle tarjottaisiin rakkauden kautta aika ja paikka terveeseen hauskanpitoon. Yksilön kunnioittamisella tarkoitettiin biologisen äidin inhimillistä kohtaamista ja hänen kunnioittamista ainutlaatuisena vanhempana lähtökohdista riippumatta. Kolmannessa episodissa vastaajat pohtivat onko tyttöä huomattu ja kunnioitetaanko hänen omia näkemyksiään tämän hetkessä tilanteessa.

Arvot tulevaisuus ja vastuu valittiin episodeissa kaksi ja kolme. Tulevaisuudella tarkoitettiin episodissa kaksi biologisen äidin valmistelemista lasten kotiinpaluuseen ja episodissa kolme lähdetäisiin rakentamaan tytölle turvallista tulevaisuutta läheisverkoston avulla. Biologiselle äidille vastuu siirtyy huostaanotonpurun jälkeen. Kolmannessa episodissa tytön kohdalla vastuun kantaisi oheisvanhemmuusohjaaja mm. verkoston kartoittamisella. Esiin nousivat myös arvot nöyrä ja terve asenne sekä järki yksittäisissä vastauksissa, samoin kuin päätutkimuskysymyksessä. Arvolla nöyrä ja terve asenne tarkoitettiin biologisen äidin itsetunnon kohottamista hyväksymällä, ettei kaikkea voi vielä osata ja vanhemmuudessa pysyy kehittymään. Episodissa kolme vastuullinen aikuinen huolehtisi järkeä käyttäen, ettei tytölle tulisi turhaa mielipahaa. Arvoja sisäinen yrittäjäyys ja menestystekijäs asiakasyhteistyö ei valittu kertaakaan.

Ensimmäisellä kysymyksellä ”Miten sinä tässä tilanteessa oheisvanhemmuusohjaajana toimit?” haluttiin selvittää näkykö heidän tavassaan toimia yrityksen arvot. Vastauksista poimitut ilmaisut oli helppo liittää yrityksen arvoihin. Heidän valitsemat arvot olivat yhteneväisiä suhteessa toimimiseen oheisvanhemmuusohjaajana. Tästä voidaan päätellä, että työntekijät puheen tasolla toimivat yrityksen arvojen mukaisesti. Yrityksellä arvot ovat työn lähtökohta. Kuten jo aiemmin todettiin, on lastensuojelutyö aina arvosiidonnaista ja sen tehtävänä on olla lapsen puolella ja lasta varten. (Ks. kohta 3.7)

Tutkimuskysymysten avulla saatiin vastaus tutkimusongelmaan, joka oli selvittää toimiiko yritys arvojensa mukaan. Eettisyys varmistettiin karkeistamalla haastattelvien vastauksista käytettyjä sitaatteja niin, ettei vastaajaa tunnistettaisi. Kuten vastaajille kerrottiin, tallennetut haastattelut tuhottiin analysoinnin jälkeen. Tutkimusaihe oli tärkeä ja sen voisi toistaa missä ja kelle tahansa sosiaalialan kentällä. Tutkimus voitaisiin tehdä laajempaan, esimerkiksi haastatellen työntekijöitä sekä asiakkaita. Jatkotutkimus ehdotuksena esitetään tämän tutkimuksen toistaminen vuoden päästä, laajempi tutkimus samasta aiheesta tai seuraamalla yrityksen työntekijöitä käytännön työssä.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe oli ajankohtainen ja hyvin mielenkiintoinen. Arvot koskevat kaikkia ja ohjaavat niin yksilön kuin yritystenkin toimintaa. Tutkimuksen aiheen päätimme keväällä 2012. Otimme huomioon työt, koulutehtävät sekä perhe-elämän, siksi tämä prosessi oli välillä aktiivisempaa ja välillä pidettiin hyvällä omallatunnolla taukoa. Heti alkuun sovimme yhteiset pelisäännöt, sekä jaoimme tehtävät vahvuuksiemme mukaan. Haastattelut halusimme tehdä yhdessä, mutta teoria puolitettiin ja kirjoitettiin yksin. Analysointi sekä johtopäätökset haluttiin tehdä yhdessä, koska se oli työn haastavin osuus ja koimme, että siihen tarvitaan molempien näkemyksiä. Oli vaikeaa löytää mielekäs tapa analysoida aineistoa. Toinen haaste työtä tehdessä oli eri paikkakunnilla asuminen, sekä aikataulujen yhteen sovittaminen. Niistä selvittiin VR:n palveluja, sekä teknologiaa apuna käyttäen.

Ylpeyden aiheemme on haastattelumenetelmänä käytetty dokumentti. Tartuimme tähän menetelmään rohkeasti ja ennakkoluulottomasti. Innostuimme aiheesta, koska tiesimme dokumentin Ikuisesti sinun olevan mielenkiintoinen. Yhteisen ajan puutteen vuoksi haastattelut tehtiin puhelimitse. Haastattelussa avoimet kysymykset antoivat mahdollisuuden laajaan, sekä niukkaan vastaukseen. Tästä syystä vastaajien persoonat tuli hyvin esiin. Palaute haastateltavilta oli hyvin positiivista.

Opinnäytetyöprojekti oli kokonaisvaltainen prosessi, joka jakautuu eri osa-alueisiin. Osa-alueita kirjoittamisen lisäksi ovat mm. parityöskentely, yhteistyö työelämän kanssa, sekä ohjattavana oleminen. Parityöskentelyn vahvuudet olivat saada asioihin aina kaksi näkökulmaa, palaute toisillemme, vahvuuksien hyödyntäminen, sekä yhdessä suunnitellut pelisäännöt ja niistä kiinnipitäminen. Toisinaan olimme asioista erimieltä ja aikataulujen sovittaminen ei aina ollut yksinkertaista, mutta niistä selvittiin keskustelemalla sekä joustamalla. Neljä astetta yrityksen yhteyshenkilönä toimi Toni Sipiläinen, joka auttoi haastattelujen sopimisessa, sekä piti meille perehdytyspäivän Tampereella. Loimme opinnäytetyön ohessa kontakteja työelämään. Tutkimuksen ohjaajana toimi Ahti Nyman, jolta saimme aina tarpeen tullen neuvoja sekä ohjausta.

Opinnäytetyön kautta ymmärsimme miten tärkeitä arvot ovat, ja kuinka ne ohjaavat työn tekemistä. Omassa työelämässä toimme esiin tutkimuksemme aiheen ja muilta työntekijöiltä viesti oli, että niin kunnalliset kuin yksityisetkin lastensuojelupalvelut hyötyisivät tällaisesta tutkimuksesta.

”Yrityksen arvojen tulisi näkyä työntekijässä, vaikka kahvilla.”

- Eräs haastateltavista

LÄHTEET

Andersson, L.C., Hetemäki, I. Mustonen, R. & Sihvola, A. 2011 Kaikki irti arjesta. Gaudeamus Helsinki University Press.

Bardy, M. toim. 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki. Yliopistopaino Oy

Colby, A. 2005. Mistä arvot tulevat ja mihin menevät: toiminnan näkökulma. Teoksessa Arvot, moraali ja yhteiskunta, 37–69. Toim. Pirttilä-Backman, A., Ahokas, M. Myyry, L. & Lähteenoja, S. Gaudeamus Helsinki. Tampere. Tammerpaino.

Engeström, Y. 2005. Mistä arvot tulevat ja mihin menevät: toiminnan näkökulma. Teoksessa Arvot, moraali ja yhteiskunta, 325–344. Toim. Pirttilä-Backman, A., Ahokas, M. Myyry, L. & Lähteenoja, S. Gaudeamus Helsinki. Tampere. Tammerpaino.

Gray J. 2001. Men are from Mars, Women are from Venus. Children are from heaven. Positive parenting for raising cooperative, confident and compassionate children. New York. HarperCollins.

Halme, M. 2011. Ikuisesti sinun. Viitattu 23.10.2012. Espoo. Avanton Productions Oy. http://www.avanton.fi/fi/elokuvat/valmiit/ikuisesti_sinun/

Heino, L. 2011. Keskellä arjen kaaosta. Teoksessa Arki Haltuun – Sekvenssimenetelmä perhetyössä. 19–41. Toim. Fågel, S., Jonsson, M., Korvela, P., Kupiainen, A. Helsinki 2011. Vammalan kirjapaino Oy.

Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Helsinki. Suomen kuntaliitto.

Hermanson, E. & Martsola, R. 2006. Aikuinen vanhemmuus, Katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki. Kirjapaja.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Helsinki. Tammi.

Hooper, J. 2012 What children need to be happy, confident and successful. Step by step positive psychology to help children flourish. London. Jessica Kingsley.

Hovi-Pulsa, R. 2011. Arkilähtöinen perhetyö, Strukturoitua avoimuutta, Lisensiaatintutkimus. Helsinki.

Huokuna, T. 2011. Koti arki ja unelmat. Teoksessa Kaikki irti arjesta, 150–161. Andersson, L.C., Hetemäki, I. Mustonen, R. & Sihvola, A. Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki.

- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Ps-kustannus. Jyväskylä.
- Janhunen, K. & Oulasmaa, M. 2008. Äidin kielletyt tunteet. toim. Helsinki. Väestöliitto.
- Juujärvi, S. Myyry, L. Pesso, K. 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Juvakka, E. 2005. Riittävän hyvä riittää. Teoksessa Vahva vanhemmuus Paras tuki nuoren kasvuun, 21–28. Syrjälä, J. Helsinki: Erweko Painotuote Oy.
- Kivelä, V., Lampinen, J. 2010. Arki hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Kirjapaino Jaarli Oy. Turenki.
- Kraav, I & Lahikainen A. 2000. Perheen turva ja turvattomuus. Teoksessa Inhimillinen turvattomuus. 91–117. (toim.) Niemelä, P & Rahikainen, A. Vastapaino. Tallinna 2000.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 26.8.2013.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=Lastensuojelulaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=Lastensuojelulaki)
- Lastensuojelun käsikirja 2013 a. Avohuollon tukitoimet. Viitattu 19.8.2013
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/>
- Lastensuojelun käsikirja 2013 b. Huostaanoton perusteet. Viitattu 20.8.2013
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/>
- Lastensuojelun käsikirja 2013 c. Jälkihuolto. Viitattu 20.8.2013
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto/>
- Lastensuojelun käsikirja 2013 d. Asiakkaan kohtaamisesta. Viitattu 26.8.2013
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mitaonlastensuojelu/arvot_japeriaatteet/
- Lastensuojelun käsikirja 2013 Lastensuojelu. Viitattu 19.8.2013
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/
- Lastensuojelun käsikirja 2013. Avohuollon muodot. Viitattu 4.9.2013
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hankinta/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Vanhempainnetti. Vanhemmuus muuttaa elämää. 2013. Vanhemmuus. viitattu 14.9.2013.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/

Marttunen, M. 2006. Riittävän hyvä vanhemmuus. Viitattu 15.9.2013. <http://demo.seco.tkk.fi/tervesuomi/item/ktl:11928> Tervesuomi.fi. Kansanterveyslehti.

Mikkola, T. 2003 Muuttuvat, arvot ja uusi keskiluokka. Tutkimus arvojen mittaamisesta ja monimuotoisuudesta. Viitattu 26.8.2013. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sosio/vk/mikkola/muuttuva.pdf> Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia No. 241.

Neljä astetta. Lastensuojelun vaihtoehtopalvelut. Perehdytyskansio. 2012. Ei julkinen.

Neljä astetta. Uuden sukupolven lastensuojelua Monimuotoisen rakkauden keinoin. 2012. Ei julkinen.

Pohjanheimo E. 2005. Mistä arvot tulevat ja mihin menevät: toiminnan näkökulma. Teoksessa Arvot, moraali ja yhteiskunta, 237–257. Toim. Pirttilä-Backman, A., Ahokas, M. Myyry, L. & Lähteenoja, S. Gaudeamus Helsinki. Gaudeamus Helsinki. Tampere. Tammer-paino

Puohiniemi, M. 2002. Arvot, asenteet ja ajankuva. Opaskirja suomalaiseen arkielämän tulkintaan. Vantaa. Limor kustannus.

Pösö, T. 2007. Lastensuojelun puuttuva tieto. Teoksessa Perhetyön tieto, 65–82. Toim. Vuori, J., & Nätkin, R. Tallinna. Vastapaino.

Repo, K. 2009. Lapsiperheiden arki. Näkökulmina, raha, työ ja lastenhoito. Viitattu 11.9.2013. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66561/978-951-44-7919-9.pdf?sequence=1> Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Räty, T. 2004. Oikeusturvatekijät lastensuojelussa. Teoksessa Lastensuojelu tänään. Toim. Puonti, A., Saarnio, T., & Hujala, A. 95. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Rönkä, A., Malinen, K., Lämsä, T. 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. 15-16. (toim.) Rönkä, A., Malinen, K., Lämsä, T. PS- kustannus. Juva 2009.

Schwartz, S. 2005. Mistä arvot tulevat ja mihin menevät: toiminnan näkökulma. Teoksessa Arvot, moraali ja yhteiskunta, 216–236. Toim. Pirttilä-Backman, A., Ahokas, M. Myyry, L. & Lähteenoja, S. Gaudeamus Helsinki. Tampere. Tammer-paino.

Suoninen, E., Pirttilä-Backman, A-M., Lahikainen, A., Ahokas, M. 2010. Arjen sosiaalipsykologia. WSOYpro. Helsinki. 1. painos.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki. WSOY Pro.

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Törrönen, M. 2012 Onni on joka päivä. Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Gaudemus Helsinki University Press. Helsinki.

Unicef. 2013. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? <http://www.unicef.fi/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus>, viitattu 10.9.2013.

Uuden sukupolven palveluilla tehokasta lastensuojelua. Monimuotoisen rakkaiden keinoin elämän mittaisia muutoksia. Neljä astetta. Lastensuojelun vaihtoehtopalvelut. 2010. Ei julkinen.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

OPISKELIJAN TIEDOT:		
Opinnäytetyön tekijä(t): Aasmari Tahala- Marika Gröfors	Opiskelijanumero: 2100049 1100079	Koulutusohjelma: Sosiologi AMK
Osoite: [redacted]	Puhelinnumero: [redacted]	Sähköposti: [redacted]
TUTKIMUKSEN KOHDEORGANISAATION TIEDOT:		
Organisaation nimi ja tulosyksiköt: 4 ASISTIA		
Yhteyshenkilön nimi, sähköposti, puhelin: Toni Sipiläinen 045265100		
Mahdollisen työelämäohjaajan nimi, sähköposti, puhelin:		
OPINNÄYTETYÖN TIEDOT:		
Opinnäytetyön nimi: 4 astetta yrityksen arvot & käytäntö. Arvojen toteutumisen laatu ja suhteellisuus		
Opinnäytetyötutkimuksen tarkoitus: Selittää näytteen k. yrityksen arvot työskentelyssä		
Opinnäytetyön ohjaajan nimi, sähköposti, puhelin: Ahti Nymen ahti.nymen@puv.fi 0400113359		

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSKHUOT

Opinnäytetyön ohjaus ja vastuut

Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Vaasan ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta sopimuksen mukaan. Opiskelija sitoutuu palauttamaan toimeksiantajalle työn aikana käytettyä saatuaan luottamuksellisen aineiston opinnäytetyön valmistuttua tai kun osapuolet yhdessä sopien toteavat, ettei yhteistyöedellytyksiä työn loppuunsaattamiseksi ole.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Wolffintie 30, 65200 VAASA
Puh. 020 766 3300, faksi 06) 326 3002
info@puv.fi, www.puv.fi
Y-tunnus 2267669-3

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Oikeudet tuloksiin

Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin ja muihin aineistoon kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden hyödyntämiseen. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportinomaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.

Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus

Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muuta julkisuuslaissa salassa pidettävää tietoa, on opinnäytetyön raportti laadittava siten, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Opinnäytetyön kirjallinen osa voidaan julkaista myös Thesaur -tietokannassa Internetissä.

Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja, ohjanja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisema luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.

Opinnäytetyön kustannukset

Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opinnäytetyön tekijä keskenään. Pääsääntöisesti Vaasan ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.

Päiväys: 21.8.13 Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus: [Signature]

Liitteet: Tutkimussuunnitelma liitteineen

Tutkimuslupa opinnäytetyötä varten

☒

☐

☐

Myönnetty anomuksen mukaan

Pylätty

Myönnetään seuraavien korjauksin

☒

☐

Kohdeorganisaation nimi SAA esiintyä opinnäytetyössä

Kohdeorganisaation nimi EI SAA esiintyä opinnäytetyössä

Päiväys

21.8.13

Allekirjoitus

[Signature]

Nimen selvitys

2013 5/16/2013

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Wolffintie 30, 65200 VAASA
Puh. 020 766 3300, faksi (06) 326 3002
info@pvm.fi, www.pvm.fi
Y-tunnus 2267669-3

Episodi yksi, paluu sijaisperheeseen

Miko ja Mette ovat olleet lomalla biologisen äitinsä Saritan luona ja palaavat sijaisperheeseen. Heidät sijoitettiin sinne viisi vuotta sitten vastaanottokodista. Ke-vään aikana valmistellaan huostaanoton purkua ja lasten muuttoa takasin äidin luo. Lapset istuvat autossa takapenkillä. Etupenkillä biologinen äiti, ja hänen miesystävänsä ajaa autoa.

Miko

Mette

Biologinen äiti

Tuula sijaisäiti

Aaro sijaisisä

01 Miko: Äiti

02 Biologinen äiti: mm

03 Miko: Voitteksite sit jäädä meille vähäks aikaa?

Äiti katsoo takapenkille, mutta ei vastaa.

He saapuvat sijaisperheeseen.

04 Sijaisisä: Heipparaa, minne se meni. Hei. (Ottaa Meten syliin ja samalla putoaa silmälasit sijaisisän pään päältä.)

Biologinen äiti nauraa.

05 Sijaisäiti: Moi. (Tervehtii Äiti B:tä.)

06 Miko: Hy, pääs päällä.

07 Sijaisisä: (Muminaa.)

08 Sijaisäiti: Lähtee, ei jaksa enää nyt, nyt ikä painaa nuorempi äiti ottaa loput (naurua).

Episodissa sijaisäiti ottaa Meten syliin, mutta luovuttaa hänet biologiselle äidille.

09 Sijaisisä: Ooh oho.

10 Biologinen äiti: Ao au au au. (Mette talloo leikkisästi biologisen äidin jalkoja)

Mette nauraa, seisoo biologisen äidin jalkojen päällä.

11 Mette: Ne on mun. (Tarkoittaa biologisen äidin jalkoja.)

12 Biologinen äiti: Mu mun.

Biologinen äiti ja Mette keskusteleivat.

13 Miko: Mmmmm (Sijaisäiti silittää Mikon poskia.)

14 Sijaisäiti: Mikäs oli kivaa hiihtolomalla? (0,5) Oliko laivalla kivaa?

15 Miko: Emmä tiä (0,1) joo.

16 Sijaisäiti: Etsä tiijä, (0,1) kuka tiätää? Tietääkö äiti? (0,5) Oliko tolla kivaa?

Naurua.

Mette haluaa biologista äitiä lujasti. Sen jälkeen äiti poistuu.

Lapset heiluttavat biologiselle äidille ikkunasta.

Mette piirtää. Miko itkee sängyllä ja sijaisisä lohduttaa häntä.

Perheeseen kuuluu Mikon ja Meten lisäksi kaksi muuta sijoitettua lasta.

Sijaisvanhemmilla Tuulalla ja Aarolla on myös yksi biologinen lapsi.

Episodi kaksi, asiakassuunnitelmapalaveri sosiaalitoimistossa

Biologinen äiti kävelee käytävällä. On alkamassa neuvottelu Mikon ja Meten asioissa.

Biologinen äiti

Sijaisäiti

Sosiaalityöntekijä

Biologisen äidin miesystävä= Miesystävä

01 Sijaisäiti: Johtaen tähän, joskus mietittiin Mikolle sitä ratsastusterapiaakin että

02 Sosiaalityöntekijä:.....[joo]

03 Sijaisäiti: .. ja (0,1) ja oltiin vähän pahoillaan Aaron kanssa kun se lastenpsykiatrian (henkäys) kannanotto oli se, että ei mee vielä tarpeeks huonosti. Ootetaan että, että niinku tulee vähän (0,1) pitää mennä huonommin, että voi alottaa terapian. Et se mikä silloin taustalla ni son niin (0,1) syvä ja niin varhanen (0,1) sis hän ei oikeesti voi sille mitään, eikä jos se on murrosikäen asti tai nuoreen aikuisuuteen ni niin (0,1) miten nyt nätisti sanos? Haluis säästää hänet isänsä kohtalolta. Et sillä (0,5) mm.

04 Biologinen äiti: Mä jo ensimmäisel käynnillä niinku mainitsin siitä, että ku se ei päässy sinne.

05 Sijaisäiti: Sis kyl mä, mä uskon et hän on (0,1) hän hyötys jossain vaiheessa terapiasta.

06 Biologinen äiti: m

07 Sijaisäiti: Ja mikä sit on se sopiva kohta ja ikä ni se jää teidän ja perheneuvolan kanssa katsottavaksi. (0,5) Ja sä oot joskus jakanu vähän sun omaa lapsuuden kokemusta ja (0,1) ja ku mä tiedän Miten Miko ja Mette ja kuka tahansa lapsi siinä ei sun lapset oo sen erityisempiä. Kuka tahansa lapsi tuo vanhemmalle niinku märkä pyyhe päin naamaa kaikki omat primitiivireaktiot omat lapsuuden kuviot, omat mitä multa tulee selkäytimestä. Emmä o kenellekään mejän lapselle, anteeks vaan ollu niin vihanen ku Mikolle. Et ku Mikolla on se aggressio juttu, ni se on tuonu mun oman aggression (0,1) myös pintaan.

08 Sosiaalityöntekijä: Viimeks sä sanoit neuvottelussa jotenki siihen tapaan, että vähän jännittää.

09 Miesystävä: No mutta silleen niinku, perhe-elämää.

10 Sosiaalityöntekijä: Perhe-elämää?

Taustalla: Nii, i joo, mmm.

11 Sosiaalityöntekijä: Eikä mikään vähäinen (0,1) asia ookkaan.

12 Biologinen äiti: m

13 Sosiaalityöntekijä: Saa kaks lasta kerralla, ja isoja lapsia.

14 Miesystävä: Mm

15 Sijaisäiti: Tapasin Siwan kassassa kauniin nuoren naisen.

Biologinen äiti nauraa.

16 Sosiaalityöntekijä: Ja tähän se..

17 Sijaisäiti: ...[upsista]

18 Biologinen äiti: Kuis kävikää? (0,5) Ens kerralla varmaan kannattaa miettiä kenelle menee juttelemaa.

19 Miesystävä: Ei tu enää ens kertaa.

20 Sijaisäiti: Ooooo se oli..

21 Biologinen äiti: Son päättäny että ku tästä pääsee ni se (naurua)

22 Sosiaalityöntekijä: Mitäs Sarita sanot? (0,5) Jännittääkö? Pelottaako?

23 Biologinen äiti: Sis totta kai se nyt jännittää ja niinku pelottaa ja mietityttää että (0,1) miten mä pärjään kahen ison lapsen kanssa.

24 Sosiaalityöntekijä: Ku mä ajattelen sitä, että mistä aloitettiin, että Sarita oli kylä, kyllä niinku siinä vaiheessa ainaki minä ymmärrän näin ja muistan sen sellaseksi että sulla tais olla semmonen tunne, että näänkö mä lapsia enää koskaan. Ja minkälaiseksi se muuttuu. (0,1) Lapset lähtee nyt multa. Eihän ne lapset minnekään katoa vähä välimatkaa tuli ja nytten, nytten voi rakentaa uutta vaihetta elämää.

Episodi kolme, tytön itsenäistä pohdintaa

Tyttö pohtii sukulaissuhteitaan ja omaa historiaansa. Tyttö miettii, minkälaisia ihmissuhteita tarvitsee elämäänsä ja ketä ihmisiä siihen kuuluu. Tytön äiti on kuollut ja isä vankilassa. Monologissa tytön vihaisuus kohdistuu isään. Tyttö asuu tällä hetkellä sijaisperheessä.

- Mmm, noo (0,1) nyt mä oon vihanen sille (0,5) jaa (0,1) sis niinku (0,5) njaa nymmä en oikeestaa haluu pitää siihen mitään yhteyttä. (0,5) E koska mä olen vihanen sille, hyvin vihanen sille. (0,1) Monestakin syystä. (0,1) Siitä koska se ei anna mu vaihtaa sukunimeä (0,1) ja mitä sonn, no (0,1) sonnyt niinku se päällimmäinen viha, siisten. (0,5) Niinku must tuntuu niinku et mä en ees kunnolla niinku enää tunne sitä. Enkä haluakaan tuntee s on ihan turha ihminen mun elämässä, aiheuttaa vaan ongelmia.

(0,5) Tai must tuntuu itseasias ne kaikkein tärkeimmät ihmiset joitten kanssa mä haluaisin olla tekemisissä nei sitte taas haluaisi olla tekemisissä mun kanssa. Muumuassa äitin sisko se ommun kummitäti ja sei juurkaan pidä muhun mitään yhteyttä. Ei tu ninku esim synttäripäivänä ees mitää korttia. (0,1) Aateltii joo et pidetään yhteyttä, mut eipä olla pidetty, et siält on tullu niinku yks ystävänpäiväkortti. (0,1) Sis ninku pakostaki herää semmonen kysymys että: Mitä mä oon tehny?

(0,1) Mutku emmä o se mä en o niinku se isän pualen sukua enkä mitää tämmöstä (0,1) vaa mä oon ihan Inka niinku et, et mitä pahaa mä oo niille tehny et ku. (0,5) Nokei, sillo alussa mä niinku ymmärsin sen (0,1) ja haluaa niinku et käsittelis se asian iha oikeesti et, vaikka jos saattais olevan vaikee mut sis mä oon, mä oon lapsi ja mä oon päässy siitä yli. (0,2) Ja nehä on aikuisii ihmisii eikä o ilmeisesti vielääkää päässy siitä yli.

Dokumentin Ikuisesti sinun, käyttö lupa

4.10.2012

Hei!

Olen yrittänyt tavoittaa sinua puhelimitse menneellä viikolla. Tiedustelen dokumentista: Ikuisesti sinun.

Olen toisen vuoden sosionomi aikuisopiskelija Vaasan Amk:sta ja olen aloittamassa opinnäytetyötä parini kanssa. Tutkimme erään sosiaalialanyrityksen arvoja tai lähinnä sitä, miten ne toteutuvat työssä. Menetelmää, miten lähteä arvojen toteutumista tutkimaan on pohdittu kovasti ja ohjaava opettajamme ehdotti, josko käyttäisimme Ikuisesti sinun- dokumenttia menetelmänä. Tarkoitus olisi, että näytämme dokumentista klippejä (2-4 n. 2min kohtausta) yrityksen vastaaville neljälle ohjaajalle ja kysyisimme kysymyksiä heidän yrityksen arvoihin nojaten. Kysyn siis: saammeko käyttää dokumenttia menetelmänä? Dokumentin näkevät yrityksen vastaavat ohjaajat joita on tällä hetkellä neljä, ja jokainen yksitellen. Tarkoituksena olisi näyttää vain pätkiä dokumentista.

Aurinkoista Syksyä!

Marika Grönfors ja Annemari Takala

Hei Marika,

Kiitos viestistäsi. On ollut ilmeisten huono tuuri, kun en ole ollut puhelimen äärellä. Teillä on kiinnostava aihe. Saatte minun puolestani käyttää tähän tarkoitukseen elokuvaa. Eli lyhyitä klippejä haastateltaville. Ilmeisesti teillä on elokuva dvd olemassa?

Onnea tutkimukseen,

Sonja

Vanhemmuuden roolikartta

